

Reclassering Nederland

HOE GAAN TOEZICHTHOUDERS OM MET DE ONLINE GEDRAGINGEN VAN HUN CLIËNTEN TIJDENS HET RECLASSERINGSTRAJECT?

Naam: Sule Copur

Studentnummer: 155297

Opleiding: Toegepaste psychologie

Studiejaar: 2021/2022

Docent begeleider: Hanny Hanssen- de Wolf

Examinator: Cynthia van Rozendaal

Begeleider Reclassering: Jörn Hamaker

Opdrachtgever: Reclassering Nederland

Datum: 21-11-2022

Hierbij verklaar ik dat dit rapport eigen werk is en vrij is van plagiaat. Ruw materiaal is opvraagbaar voor de examinator.

INHOUDSOPGAVEN

Voorwoord	4
Samenvatting	5
1. Inleiding	6
1.1 Aanleiding en probleemanalyse	8
1.2 Doelstelling	8
1.3 Centrale onderzoeksvraag	9
2. Theoretisch kader	10
2.1 Doelgroep jongvolwassenen.....	10
2.2 Speciale aanpak jongvolwassenen.....	12
2.3 Het doel van reclasseringstoezicht	13
2.4 De rol van een toezichthouder	14
2.5 Risico-taxatie en adviesinstrument	16
2.6 De rol van sociale media.....	17
2.7 Online straatcultuur en delinquent gedrag	19
2.8 Privacyreglement van cliënten	21
3. Deelvragen	22
4. Methodologie.....	23
4.1 Het soort onderzoek	23
4.2 Onderzoekseenheden.....	23
4.3 Dataverzamelingsmethoden.....	23
4.4 Validiteit en betrouwbaarheid.....	24
5. Onderzoeksresultaten.....	25
5.1 Onderzoeksresultaten deelvraag 1.....	25
5.2 Onderzoeksresultaten deelvraag 2	28
5.3 Onderzoeksresultaten deelvraag 3.....	31
6. Conclusie onderzoeksresultaten	33
6.1 Conclusie deelvraag 1.	33
6.2 Conclusie deelvraag 2.....	34
6.3 Conclusie deelvraag 3.....	35
6.4 Slotconclusie.....	36
7. Discussie	37
8. Aanbevelingen.....	38

9. Literatuurlijst	41
Bijlage 1. Semigestructureerde interviews	45
Bijlage 2. Topiclijst	48

VOORWOORD

Voor u ligt het onderzoeksrapport dat is geschreven in het kader van mijn afstuderen aan de opleiding Toegepaste Psychologie aan de Hogeschool in Leiden. Dit onderzoek is uitgevoerd in opdracht van Reclassering Nederland in de regio Rotterdam. Het doel van dit onderzoek is om in kaart te brengen hoe toezichthouders omgaan met de online gedragingen van hun cliënten tijdens het reclasseringstraject.

Als vierdejaarsstudent Toegepaste Psychologie ben ik blij dat ik in opdracht van Reclassering Nederland dit onderzoek heb mogen uitvoeren. Met veel enthousiasme ben ik aan de slag gegaan met dit onderzoek. Het was een leerzame en uitdagende ervaring voor mij. Daarnaast ben ik blij dat ik met dit onderzoek een bijdrage mag leveren aan het thema: de online leefwereld van cliënten binnen het reclasseringswerk.

Voor de totstandkoming van dit onderzoek wil ik een aantal personen bedanken. Allereerst wil ik mijn begeleider Jörn Hamaker bedanken, die mij vanuit de reclassering heeft begeleid. Hij heeft mij wegwijs gemaakt in het opzetten van dit onderzoek en ik kon altijd bij hem terecht als ik tegen problemen aanliep. Het was een lang proces en ik heb altijd zijn vertrouwen gevoeld en dat was van groot belang voor mij. Verder wil ik alle professionals van de reclassering bedanken voor hun deelname aan dit onderzoek. Ik heb mogen ervaren dat zij met mij mee wilden denken over dit onderwerp en tips en adviezen wilden delen. Natuurlijk wil ik ook mijn docentbegeleider Hanny Hansen bedanken voor haar begeleiding vanuit de Hogeschool Leiden.

Als laatst wil ik mijn familie, vrienden en collega's bedanken. Zij zijn van grote betekenis geweest voor mij, door mij gedurende deze periode te blijven motiveren en steunen.

Ik hoop dat u dit onderzoek met veel plezier leest.

Sule Copur

Rotterdam, 21 november 2022

SAMENVATTING

Jongeren besteden steeds meer tijd op sociale media zoals Snapchat, WhatsApp, Instagram en TikTok. Het gebruik van sociale media is sterk gestegen in de afgelopen jaren. Van alle leeftijdsgroepen brengen jongvolwassenen het meeste tijd door op sociale media. Jongvolwassenen hechten in vergelijking met andere bevolkingsgroepen ook meer waarde aan sociale media (CBS, 2018). Door de digitalisering van de maatschappij, en de opkomst van het internet en sociale media wil de reclassering meer aandacht geven aan het gedrag dat jongvolwassen cliënten vertonen op deze media tijdens het reclasseringstraject. De verwachting van de opdrachtgever is dat criminaliteit in de toekomst een meer hybride vorm gaat aannemen (Hagtingius, persoonlijke communicatie, 2022). Een belangrijke doelgroep voor de Reclassering zijn adolescenten en jongvolwassenen. Jongvolwassenen zijn nog in ontwikkeling en hebben daarom meer sturing en begeleiding nodig. Jongeren proberen op een bepaalde manier een beeld te laten zien van zichzelf dat past binnen de straatcultuur. Steeds meer jongeren vormen hun straatidentiteit online. Jongeren kunnen door het online uiten van deze straatidentiteit een bepaalde status bereiken en voldoen aan de gedragsverwachtingen die heersen binnen de straatcultuur (Van den Broek, 2013). Jongeren tonen zich steeds vaker gewelddadig en delinquent via hun sociale media-accounts. Daarbij blijkt uit een recent onderzoek naar wapengeweld onder jongeren in Rotterdam dat sociale media een grote speelt. Het komt steeds vaker voor dat conflicten online beginnen, maar offline worden voortgezet of dat bestaande offline conflicten worden versterkt via sociale media (Weerman et al., 2022).

Door interviews te houden met toezichthouders is onderzocht hoe zij omgaan met het gedrag van cliënten op sociale media tijdens het reclasseringstraject. Binnen de reclassering wordt er op dit moment geen structurele aandacht gegeven aan de online gedragingen van cliënten. Veel toezichthouders gaan alleen in gesprek met een cliënt als er een directe aanleiding is om het gedrag op sociale media te bespreken. Voor een aantal toezichthouders is het onderwerp sociale media nog vrij onbekend. Bij deze groep is nog weinig kennis aanwezig over het gebruik van sociale media en de mogelijke risico's en gevolgen. Daarnaast is het voor een deel van de toezichthouders onduidelijk hoe zij om moeten gaan met het gedrag van cliënten op sociale media. Naar aanleiding van dit onderzoek zijn er een aantal aanbevelingen gedaan aan de opdrachtgever. Voor de groep die het onderwerp sociale media niet regelmatig bespreekt, is het belangrijk dat er trainingen worden ontwikkeld die gericht zijn op bijvoorbeeld sociale media en de online straatcultuur. Naast bewustwording is het belangrijk dat er een werkwijze wordt ontwikkeld waarbij gedrag op sociale media structureel meer aandacht krijgt. Op dit moment is het voor sommige toezichthouders nog onduidelijk hoe zij dit onderwerp bespreekbaar kunnen maken met hun cliënten. Verder is er nog veel onduidelijk op het gebied van het privacyreglement. Er wordt door meerdere toezichthouders gebruik gemaakt van nepaccounts om cliënten te kunnen opzoeken en volgen. Het is belangrijk dat toezichthouders weten wat zij wel en niet mogen doen als het gaat om het verzamelen van online-informatie over cliënten. Ten slotte is het belangrijk dat er in de toekomst verder onderzoek wordt gedaan naar dit onderwerp. Er is nog weinig wetenschappelijk onderzoek gedaan naar het verband tussen sociale media en geweld (Roks & Van den Broek, 2020). Op dit moment is er nog geen vaste werkwijze voor toezichthouders in het omgaan met de online gedragingen van cliënten. Hierdoor is het onduidelijk of aandacht voor het gedrag van cliënten op sociale media tijdens het reclasseringstraject de kans op recidive kan verlagen.

1. INLEIDING

Reclassering Nederland draagt bij aan een veilige samenleving. Zij zetten zich in voor het voorkomen van criminaliteit en het terugdringen van recidive. De reclassering doet dit door risico's te beheersen en de dader of verdachte te stimuleren om het gedrag te veranderen. De daders zijn zelf verantwoordelijk voor het delict en hun gedrag. De reclassering geeft advies aan de rechtbanken en officieren van justitie over verdachten en veroordeelden, de reclassenten. Verdachten in strafzaken kunnen ook in aanraking komen met Reclassering Nederland. Het is vaak nog niet duidelijk of ze een strafbaar feit hebben gepleegd (*Reclassering Nederland, 2022*).

Het houden van toezicht op verdachten is een kerntaak van Reclassering Nederland. Tijdens het uitvoeren van toezicht werkt de toezichthouder aan risicobeheersing, gedragsverandering, en re-integratie. Dit doet de toezichthouder door zoveel mogelijk samen te werken met de cliënt en zijn familie. Tijdens het uitvoeren van toezicht heb je te maken met de afspraken die gemaakt zijn door de reclassering en strafrechtketen over toezicht. Reclasseringstoezicht houdt in dat je controleert of de cliënt zich houdt aan de bijzondere voorwaarden die zijn opgelegd door de rechter. Daarnaast stimuleert en motiveert de toezichthouder de cliënt om zich aan de bijzondere voorwaarden te houden, die zijn opgelegd door de rechter. Het doel van toezicht is dat een persoon gaat werken aan het verlagen van recidiverisico. Een standaardvoorwaarde is dat de cliënt geen delict mag plegen tijdens het toezicht. Uiteindelijk is het doel dat de cliënt geen delict meer pleegt na de toezichttermijn (*Reclassering Nederland, 2022*). Tijdens het toezicht heeft een persoon regelmatig gesprekken met zijn of haar toezichthouder. Een toezichthouder gaat in gesprek over de leefgebieden dagbesteding, huisvesting, financiële problemen, middelengebruik en verslaving. Daarnaast wordt er gewerkt aan de doelen die zijn opgesteld in het toezichtplan. De doelen voor het toezichtplan worden vertaald vanuit de bijzondere voorwaarden (*Reclassering Nederland, 2022*).

Op 10 augustus 2020 heeft er een confrontatie tussen twee groepen jongeren plaatsgevonden in Scheveningen; één groep uit Rotterdam en één groep uit Amsterdam. Deze confrontatie was online georganiseerd door een rapper via sociale media. Tijdens de confrontatie heeft er een steekincident plaatsgevonden en is er een negentienjarige jongere overleden (*Drillrap: "de soundtrack van het straatleven", 2021b*). Doordat dit soort berichten steeds vaker voorkomen in de media, wil Reclassering Nederland het onderwerp sociale media meer aandacht geven tijdens het reclasseringstoezicht van cliënten. Op dit moment wordt dit niet op een methodische wijze aangepakt en is hierin dus ook geen uniforme werkwijze. De reclassering wil een beter inzicht krijgen in wat de doen om de online gedragingen van cliënten te bespreken tijdens het reclasseringstraject (Hamaker, persoonlijke communicatie, 2021).

Criminologen Robby Rocks en Jeroen van den Broek hebben eerder onderzoek gedaan naar hoe de Rotterdamse drillcultuur eruitziet en wat de rol van geweld en sociale media is. Drillrap is een stijl van rapmuziek dat wordt gekenmerkt door gewelddadige teksten. Volgens dit onderzoek komt de rol van sociale media bij de bestudeerde politieregistraties duidelijk naar voren. Er wordt beschreven dat in 38% van de bekeken zaken het gebruik van sociale media wordt waargenomen. In de huidige maatschappij is er sprake van een grote mate van digitalisering. Uit studies blijkt dat de uitingen van straatcultuur en crimineel gedrag zich steeds meer heeft verplaatst naar de online omgeving van jongeren (Roks & Van den Broek, 2020; Roks, 2016; Roks & Van den Broek, 2017; Van den Broek, 2013). Jongeren besteden steeds meer tijd op sociale media zoals Snapchat, WhatsApp, Instagram en TikTok. Het gebruik van sociale media is sterk gestegen in de afgelopen jaren. Van alle leeftijdsgroepen brengen jongvolwassenen de meeste tijd door op sociale media (CBS, 2018). Het zou voor de reclassering waardevolle informatie kunnen opleveren wanneer er structureel aandacht wordt gegeven aan het gedrag van cliënten op sociale media, vooral wanneer het criminele activiteit betreft.

Naast het houden van toezicht geeft de reclassering advies aan rechtbanken, het Openbaar Ministerie of het gevangeniswezen over verdachten en daders. Dit advies wordt gevraagd om te bepalen hoe groot de kans is dat iemand opnieuw een delict pleegt, en wat ervoor nodig is om dit te voorkomen. Op basis van het advies van de reclassering kan een beslissing genomen worden over de straf óf over het toekennen van vrijheden. De reclasseringswerker geeft een schriftelijk of mondeling advies. De reclasseringswerker baseert dit advies op de gegevens van de persoon zoals bekend bij justitie, luistert naar het verhaal van de dader of verdachte zelf en voert ook gesprekken met mensen uit de omgeving van de dader of verdachte. Het advies kan een werkstraf, reclasseringstoezicht, enkelband, gedragsinterventie of een behandeling zijn (Reclassering Nederland, 2022). Het advies dat wordt gegeven is altijd maatwerk. Bij het geven van advies aan justitie kijkt de reclassering naar het delict, de oorzaken, de relaties, houding en het gedrag. In het advies wordt ook aangegeven welke acties er nodig zijn om recidive te voorkomen. 'Doen wat nodig is' voor een delictvrij leven is leidend in het advies van de reclassering. Hierbij kan het gaan om een locatieverbod of middelenverbod, maar ook bijvoorbeeld het oplossen van schulden, deelnemen aan gedragsinterventies of het aanpakken van relatieproblemen. Er wordt ook gekeken naar de positieve zaken in het leven van de dader of verdachte, die kunnen bijdragen aan een leven zonder criminaliteit (Reclassering Nederland, 2022).

Het recidiverisico kan je verlagen door de bestaande risicofactoren te verminderen en de beschermende factoren te versterken. De bijzondere voorwaarden zijn gericht op risicobeheersing, gedragsverandering en re-integratie. Als bijzondere voorwaarde kan worden opgelegd dat een persoon een training moet volgen om agressie onder controle te kunnen houden. Reclassering Nederland maakt gebruik van het risicotaxatie- en advies instrument RISC om de risico's te kunnen inschatten van specifieke delictgroepen op een gestructureerde manier. De RISC kijkt hiervoor naar verschillende leefgebieden zoals dagbesteding, financiën, relaties, sociaal netwerk, middelengebruik, psychosociaal functioneren en houding (te Winkel & Landa, persoonlijke communicatie, 2022). Het advies van de reclassering bestaat altijd uit een combinatie van professioneel advies en de uitslag van risicotaxatie-instrumenten. Reclassering Nederland kan op meerdere momenten in het strafproces advies geven aan justitie. Dit kan direct na een arrestatie, in de gevangenis, voor de schorsing van een voorlopige hechtenis, voor een rechtszitting, voor een uitspraak van de officier van justitie en voor een voorwaardelijke invrijheidstelling. Meestal start het werk van een adviseur bij de reclassering direct na een arrestatie (Reclassering Nederland, 2022).

1.1 AANLEIDING EN PROBLEEMANALYSE

Binnen Reclassering Nederland heeft er na de zomer van 2021 een verkennend onderzoek plaatsgevonden. Het verkennend onderzoek dat door de afdeling beleid van de reclassering is uitgevoerd, gaat over het belang van de online leefwereld van cliënten binnen het reclasseringswerk. De aanleiding voor het verkennend onderzoek was met name de digitalisering van de maatschappij, de opkomst van het internet en sociale media. Voor dit verkennend onderzoek is een vragenlijst gebruikt onder 114 respondenten die werkzaam zijn voor de reclassering. Op basis van het onderzoek is geconcludeerd dat de online leefwereld van cliënten aandacht moet krijgen binnen het reclasseringswerk. De online leefwereld moet niet langer als aparte entiteit worden gezien, maar als een onderdeel van het reclasseringswerk (Hagtingius, persoonlijke communicatie, 2022). Als er nu geen aandacht wordt besteed aan de online leefwereld, vreest Reclassering Nederland dat zij op de langere termijn niet voldoende zullen aansluiten bij de belevingswereld van de cliënt. Ze zullen kansen missen om te onderzoeken of ze online criminogene en beschermende factoren onderdeel van de RISC kunnen maken (Hagtingius, persoonlijke communicatie, 2022). Het verkennend onderzoek wijst erop dat Reclassering Nederland moet investeren in structurele aandacht voor de online gedragingen van cliënten om de organisatie toekomstbestendig te houden. In het jaarplan van de Reclassering is daarom online gedrag van cliënten als thema opgenomen.

Toezichthouders maken tijdens het toezicht een inschatting van recidiverisico. Hierbij wordt gebruik gemaakt van wetenschappelijk onderbouwde risico taxatie instrumenten, maar er wordt (nog) niet gekeken naar de risicofactoren die online aanwezig zijn. De reclassering vindt het belangrijk om de online gedragingen in beeld te krijgen om uiteindelijk een betere inschatting te kunnen doen op de kans op recidive van cliënten. Uit het verkennend onderzoek van de reclassering blijkt dat toezichthouders de aansluiting bij hun cliënten kunnen missen als er binnen de organisatie niet op een structurele wijze aandacht wordt besteed de online gedragingen van cliënten (Hagtingius, persoonlijke communicatie, 2022).

Volgens de opdrachtgever is het de persoonlijke keuze van een toezichthouder om de online gedragingen tijdens de contactmomenten te bespreken, waardoor dit dus niet altijd gebeurt (Hamaker, persoonlijke communicatie, 2021). De organisatie wil goed inzicht krijgen in hoe de toezichthouders op dit moment omgaan met de online gedragingen van hun cliënten tijdens het reclasseringstraject. Daarnaast wil de opdrachtgever weten wat de motieven zijn van de toezichthouders om het gedrag op sociale media wel of niet te bespreken.

1.2 DOELSTELLING

Binnen de huidige werkwijze van Reclassering Nederland wordt onvoldoende rekening gehouden met de online leefwereld van de cliënten. Hierdoor kunnen de toezichthouders de aansluiting bij de belevingswereld van cliënten missen (Hagtingius, persoonlijke communicatie, 2022). Als thema is het betrekken van de online leefwereld van cliënten opgenomen in het jaarplan van Reclassering Nederland. Het doel hiervan is om inzicht te krijgen de rol van online gedragingen in het reclasseringstraject, en om te bepalen hoe de reclassering de risico's kan beheersen voor de samenleving. Door het gedrag van cliënten, en hun online leefwereld, te begrijpen kan een toezichthouder hen motiveren en stimuleren om het gedrag te veranderen en recidive voorkomen.

Het doel van Reclassering Nederland is om bij te dragen aan een veilige samenleving. De reclassering wil mensen op het rechte pad houden door hen tijdens het reclasseringstraject te motiveren en begeleiden naar een leven zonder criminaliteit. De opdrachtgever wil hiermee het risico op recidive van hun cliënten verlagen.

In dit onderzoek zal worden gekeken naar de huidige situatie binnen Reclassering Nederland in de regio Rotterdam met betrekking tot het bespreken van het online gedrag van cliënten tijdens het reclasseringstraject. De eerste stap is om in kaart te brengen in hoeverre het gebruik van sociale media een gespreksonderwerp is tijdens reclasseringscontact. Er zal worden gekeken waarom het wel of geen gespreksonderwerp is tijdens het reclasseringstraject. Daarnaast wordt bekeken waar de toezichthouders tegen aanlopen, en wat zij eventueel nodig hebben om dit onderwerp meer aandacht te geven tijdens het reclasseringstraject.

1.3 CENTRALE ONDERZOEKSVRAAG

Zoals benoemd in de aanleiding en probleemanalyse wordt er binnen Reclassering Nederland geen structurele aandacht gegeven aan de online gedragingen van cliënten tijdens het reclasseringstraject. De opdrachtgever wil dat toezichthouders in gesprek gaan met hun cliënten over het gedrag op sociale media. De opdrachtgever wil daartoe inzicht krijgen in hoe de toezichthouders op dit moment omgaan met de online gedragingen van hun cliënten. Op basis van praktijkverkenning is de volgende onderzoeksvraag opgesteld:

'Hoe gaan toezichthouders op dit moment om met de online gedragingen van hun jongvolwassen cliënten tijdens het reclasseringstraject?'

2. THEORETISCH KADER

2.1 DOELGROEP JONGVOLWASSENEN

Een belangrijke doelgroep voor de reclassering zijn adolescenten of jongvolwassenen. Ongeveer een derde van de cliënten binnen de reclassering bestaat uit jongvolwassenen. De meeste daders starten met het plegen van delicten op minderjarige leeftijd en stoppen rond hun vijfentwintigste levensjaar (Reclassering Nederland, 2022.) De overgang van de adolescentie naar de jongvolwassenheid wordt gekenmerkt door verschillende thema's, waaronder beslissingen over een vervolgopleiding, de carrière en intieme relaties. Het nemen van deze beslissingen en de consequenties daarvan vormen de belangrijkste uitdagingen van de jongvolwassenheid. De periode van de jongvolwassenheid brengt ook bepaalde ontwikkelingstaken met zich mee. Volgens de psycholoog Erikson staat een persoon in deze fase voor de levenstaak: intimiteit tegenover isolement. De ontwikkelingstaak is om een wederkerige en intieme relatie op te bouwen. De persoon kan in deze fase verschillende banden aan gaan en verschillende relaties hebben. In de theorie van Erikson betekent intimiteit het vermogen om een volledige, seksuele, morele en emotionele verbintenis aan te gaan met een ander. Bij het aangaan van intieme relaties moet je volgens hem altijd in staat zijn om persoonlijke voorkeuren opzij te zetten, verantwoordelijkheid te accepteren en iets in kunnen leveren op het gebied van privacy en onafhankelijkheid. Als een jongvolwassene geen intieme verbintenissen weet aan te gaan kan dit leiden tot isolement. Volgens Erikson moet het zelfbeeld dat een persoon tijdens de adolescentie heeft gevormd consolideren tot een duidelijk concept. Erikson stelt dat een persoon eerst een identiteit moet ontwikkelen om in staat te kunnen zijn tot intimiteit (Zimbardo, Johnson, & McCann, 2017).

De jongvolwassenheid wordt in de literatuur ook wel *emerging adulthood* genoemd. De ontwikkelingspsycholoog Jeffrey Arnett (2000a, 2001) spreekt van een overgangperiode tussen puberteit en volwassenheid, die hij de vroege volwassenheid noemt. In deze periode heeft een persoon de kindertijd achter zich gelaten, maar kan nog niet voldoen aan de verantwoordelijkheden die behoren tot de volwassenheid. Deze fase is een tijd van experimenteren op verschillende gebieden zoals: typen werk, levensstijlen, wereldvisies, keuze van woonplaats en de mate van financiële verantwoordelijkheid. In vergelijking met de adolescentie is er in deze fase meer vrijheid. Er is minder controle aanwezig vanuit de ouders en er zijn meer mogelijkheden vanwege de formele volwassenheid (Zimbardo et al., 2017). Onderzoek naar de ontwikkeling van hersenen van adolescenten en jongvolwassenen is vrij nieuw. Door de nieuwe hersenscantechnieken is het mogelijk geworden om de hersenen van mensen te bestuderen (Westenberg, 2008). Een belangrijk bevinding is dat de ontwikkeling van de hersenen pas rond het vijfentwintigste levensjaar is voltooid (Crone, 2009). Ook blijkt dat de ontwikkeling van verschillende delen van de hersenen niet gelijktijdig verlopen. Het regulerende en pro-sociale deel van het brein ontwikkelt zich langzamer dan het emotionele deel. Dit zou mogelijk een verklaring kunnen geven voor het risicogedrag dat kenmerkend is voor adolescenten en de toename van pro-sociaal gedrag op latere leeftijd (Westenberg, 2008; Crone & Westenberg, 2009).

Uit de cijfers van het Centraal Bureau voor de Statistiek blijkt dat de jeugdcriminaliteit onder minderjarigen en jongvolwassenen is gedaald in de periode van 2015 tot en met 2021. In 2019 zijn er bijna 55 duizend jongeren geregistreerd als verdachte van een misdrijf, dit is 1,8% van alle jongeren van 12 tot en met 25 jaar. Het gaat hier om een kleine toename ten opzichte van 2018. Het hoogste percentage van verdachten was 3,8% onder de 19-jarige jongeren in 2019. Tussen 2013 en 2019 is het aandeel van verdachte jongeren dat voor het eerst in aanraking is gekomen met politie toegenomen. Het aandeel van jongeren dat eerder werd geregistreerd als verdachte is afgenomen (Centraal Bureau voor de Statistiek, 2021).

Jeugdcriminaliteit is onder minderjarigen en jongvolwassenen gedaald in de periode van 2015 tot en met 2021 in vergelijking met de afgelopen vijftien jaar. In 2020 heeft 35,4% van de jongvolwassenen aangegeven dat zij in de voorafgaande twaalf maanden een traditioneel delict hebben gepleegd. Delinquent gedrag is een verzamelnaam voor verschillende gedragingen die strafbaar zijn volgens de wet. Er zijn verschillende soorten delicten zoals geweldsdelicten, vermogensdelicten, vernieling en overige delicten. Deze typen delicten worden weer onderverdeeld in overtredingen en misdrijven. Misdrijven zijn zwaardere delicten dan overtredingen (Nederlands Jeugdinstituut, 2022). De genoemde afname is te zien bij delicten zoals, geweld, vermogen, vandalisme, drugsverkoop, fraude en rijden onder invloed. Een uitzondering is wapenbezit onder jongvolwassenen. De aantallen met betrekking tot wapenbezit zijn in 2020 te vergelijken met in 2015. In 2020 heeft 10,9% van de jongvolwassenen gerapporteerd een cyberdelict, en 6,7% een gedigitaliseerd delict te hebben gepleegd. De aantallen van cyber- en gedigitaliseerde delicten zijn lager dan bijvoorbeeld geweld- of vermogensdelicten, maar wel hoger dan vandalisme of verkoop van drugs of wapens (Van der Laan et al., 2021). Politierecidive betekent dat een persoon opnieuw wordt verdacht van een misdrijf na een eerdere verdenking of veroordeling. Hierbij gaat het niet om een strafrechtelijke recidive, maar een persoon wordt opnieuw vervolgd door het Openbaar Ministerie. De politierecidive is hoger onder de doelgroep minderjarige veroordeelden dan onder minderjarige verdachten en jongvolwassenen. Oftewel, jongeren die eerder een delict hebben gepleegd of die op een jonge leeftijd zijn begonnen aan criminaliteit hebben een groter risico om te recidiveren (Van der Laan et al., 2021).

Crimineel gedrag kan worden verklaard vanuit verschillende factoren zoals erfelijke factoren, biologische factoren en omgevingsfactoren. Het sociologisch perspectief stelt dat het crimineel gedrag mede wordt bepaald door de sociale omgeving. Als criminaliteit in de cultuur van een samenleving of sociale groep als onwenselijk wordt gezien, dan zullen mensen die deel uitmaken van deze groep deze normen overnemen. Dit geldt ook als mensen deel uitmaken van een groep, waarin een (sub) cultuur bestaat waarin crimineel gedrag niet wordt afgewezen door de groep of wordt gezien als normaal gedrag. Dan zullen mensen de neiging hebben om deze criminele normen en waarden over te nemen (Dijk & Huisman, 2016). Opvoeding en problemen in het gezin kunnen bijdragen aan het ontstaan van delictgedrag. Het gaat niet alleen om problemen tussen ouders en jongvolwassene, maar ook om andere problemen binnen het gezin. Er zijn ouders die nog betrokken zijn bij de jongvolwassene en willen samenwerken met een toezichthouder, maar een toezichthouder kan ook gezinnen treffen die niet willen samenwerken. Sommige gezinnen hebben veel meegemaakt en kunnen zich afkeren van de jongvolwassene. Een toezichthouder zit niet altijd alleen in gesprek met een jongvolwassene, maar gaat ook op huisbezoek en komt ook in contact met andere leden van het gezin (Vogelvang et al., 2012).

2.2 SPECIALE AANPAK JONGVOLWASSENEN

De reclassering werkt met een speciale aanpak voor adolescenten en jongvolwassenen vanaf zestien jaar, om recidive van crimineel gedrag te voorkomen. Een derde van alle veroordeelden onder toezicht is namelijk tussen de 18 en 25 jaar. Deze aanpak voor jongvolwassenen bestaat uit een combinatie van begeleiding en controle. Adolescenten zijn nog in ontwikkeling en hebben daarom meer sturing en hulp nodig. De speciale aanpak voor adolescenten en jongvolwassenen betreft de Jovo-methodiek en deze methodiek heeft een pedagogische insteek. Dit betekent dat de reclasseringswerkers zich niet alleen bezighouden met toezicht houden en begeleiden, maar dat zij ook oog moeten hebben voor de bescherming van jongvolwassenen (Reclassering Nederland, 2022).

De jongvolwassenen hebben nog ontwikkelingstaken die zij moeten voltooien. Echter, Om dit te kunnen doen moeten zij daarvoor wel in de gelegenheid zijn. Bij delinquente jongvolwassenen kan het voorkomen dat een aantal ontwikkelingstaken die bij leeftijdsgenoten al afgerond zijn, nog niet zijn afgerond. De taak van de (jeugd) reclasseringsmedewerker is om hiermee rekening te houden. Tijdens het begeleiden van de jongvolwassenen wordt er gestuurd op het aanleren van vaardigheden om de ontwikkelingstaken die behoren bij de levensfase te kunnen voltooien. Als een jongvolwassene nog eerdere ontwikkelingstaken moet voltooien dan bestaat de kans dat de jongvolwassenen wordt overvraagd. De taak van de (jeugd) reclasseringsmedewerker is dan om de jongvolwassenen te beschermen en even een stap terug te doen. Een voorbeeld kan zijn dat de jongvolwassene moet participeren in werk en/of een opleiding. Het kan zijn dat de jongvolwassenen de vaardigheden nog niet heeft om zich in een grote gemeenschap te handhaven. In deze situatie moet er eerst gewerkt worden aan de vaardigheden die nodig zijn voor werk, door de jongvolwassenen bijvoorbeeld in een kleine groep te plaatsen waar hij verder wordt begeleid.

De (jeugd) reclasseringsmedewerker leert het verhaal van de jongvolwassenen kennen, maar ook van ouders en familie. Vervolgens verbindt hij dit aan de levensdoelen van de jongvolwassene. De levensdoelen van de jongvolwassene worden weer verbonden aan de ontwikkelingstaken die daarbij horen. Als stress of pathologie aandacht vereisen dan wordt dit ook opgenomen in de planning (Vogelvang et al., 2012).

De competenties die gelden voor een (jeugd) reclasseringsmedewerker zijn ook van toepassing op toezichthouders, die werken met jongvolwassen cliënten. Daarnaast zijn er competenties die belangrijk zijn voor het werken met jongvolwassenen cliënten. Het is belangrijk dat een toezichthouder kennis heeft van de ontwikkelingstaken van jongvolwassenen. Er wordt verwacht dat een toezichthouder op een laagdrempelige en toegankelijke manier kan werken met een jongvolwassen cliënt tijdens het toezicht. Daarnaast is het belangrijk dat een toezichthouder kan 'levelen', dus op een aansprekende manier kan aansluiten in de communicatie met een jongvolwassenen. Hierbij hoort kennis over maatschappelijke en culturele ontwikkelingen die relevant zijn voor de doelgroep (Vogelvang et al., 2012).

2.3 HET DOEL VAN RECLASSERINGSTOEZICHT

Eerder is aangegeven dat het houden van toezicht een kerntaak is van Reclassering Nederland. De reclassering houdt toezicht in opdracht van het Openbaar Ministerie, rechters, of het gevangeniswezen. Bij een toezicht moet de persoon zich houden aan de regels en bijzondere voorwaarden als onderdeel van de straf dat ze opgelegd krijgen door de rechter. De persoon krijgt dan te maken met de reclassering en de afspraken kunnen per persoon verschillen. Tijdens het toezicht heeft een persoon regelmatig een gesprek met zijn of haar toezichthouder. De toezichthouder begeleidt de persoon en controleert of deze zich houdt aan de afspraken en bijzondere voorwaarden die zijn opgelegd door de rechter. Als veroordeelden geen gevangenisstraf opgelegd krijgen, worden zij meestal voorwaardelijk onder toezicht geplaatst bij Reclassering Nederland (Reclassering Nederland, 2022).

De doelen van het toezichtplan zijn erop gericht om de risicofactoren te verminderen en beschermende factoren te versterken om recidive te voorkomen. De reclassering gebruikt de RISC om op een structurele manier de risicofactoren en beschermende factoren te onderzoeken. Het blijkt uit onderzoek dat op een structurele manier werken leidt tot een beter plan van aanpak. De RISC helpt om wetenschappelijke kennis te gebruiken. Daarnaast helpt het ook om het oordeel van de betreffende toezichthouder kritisch te bekijken. Er zijn geen afspraken over hoelang een RISC geldig is en een uitgevoerde RISC kan te weinig informatie geven over het toezicht, als er veranderingen zijn geweest in de problematiek en omstandigheden. Dan kan er het beste een nieuwe RISC uitgevoerd worden (Te Winkel & Landa, persoonlijke communicatie, 2022).

De toezichthouder stelt een plan van aanpak op voor het toezicht. Dit wordt een toezichtplan genoemd. In het toezichtplan wordt samen met de cliënt de doelen en de aanpak bepaald. Tijdens het toezicht heeft een persoon regelmatig een gesprek met zijn of haar toezichthouder. Hoe vaak een cliënt op gesprek moet komen hangt af van het soort delict en de ingeschatte kans dat iemand opnieuw een delict kan plegen. Het is ook mogelijk dat de toezichthouder een persoon thuis gaat bezoeken. De doelen van het toezichtplan worden door de toezichthouder samengevat in een toezichtplan. Hier wordt de komende weken en maanden aan gewerkt. De gesprekken met de toezichthouder zijn verplicht. Als het nodig is heeft een toezichthouder contact met derden, zoals een eventuele behandelaar die betrokken is. De toezichthouder kan zo nodig overleggen met een wijkagent, het Openbaar Ministerie of de rechterlijke macht over het verloop van het toezicht. Op het moment dat iemand zich niet aan de afspraken houdt tijdens toezicht dan wordt de persoon daarop aangesproken. Daarnaast wordt zo nodig justitie geïnformeerd, afhankelijk van de ernst van de overtreding. Op dat moment is het mogelijk dat de rechter zijn uitspraak herzielt en strengere voorwaarden gaat opleggen (Reclassering Nederland, 2022).

Het plan van aanpak moet gebaseerd zijn op een inschatting van de risicofactoren en beschermende factoren. De toezichthouder monitort en evalueert het plan van aanpak, de doelen en tussenresultaten, en of er veranderingen zijn in de risicofactoren. Als het nodig is wordt het plan van aanpak bijgesteld door de toezichthouder. Verder houdt de toezichthouder regie tijdens het toezicht door doelgericht contact te houden met de cliënt. Daarnaast stemt de toezichthouder af met collega's, ketenpartners, instellingen en het informeel netwerk. Indien nodig organiseert de toezichthouder zorg na het beëindigen van het toezicht (Persoonlijke communicatie, 2022).

2.4 DE ROL VAN EEN TOEZICHTHOUDER

Tijdens het toezicht gaat de toezichthouder over verschillende onderwerpen in gesprek. Dit is afhankelijk van de doelen en leefgebieden van de betreffende cliënt. Er wordt altijd gekeken naar de leefgebieden dagbesteding, huisvesting, financiële problemen, sociaal netwerk, relaties, psychosociaal functioneren, houding, middelengebruik en verslaving. Op dit moment wordt het onlinegedrag van cliënten niet methodisch besproken tijdens het reclasseringscontact. De reclassering wil dat de toezichthouders dit onderwerp meer aandacht gaan geven tijdens de contactmomenten met hun cliënten. Een toezichthouder kan door het gedrag van een cliënt beter te begrijpen, hen motiveren en stimuleren om het gedrag te veranderen. Om dit te kunnen doen werkt een toezichthouder samen met andere begeleiders vanuit de gemeente en maatschappelijke instanties. Reclassering werkt nauw samen met hun cliënten om verdere slachtoffers en recidive te voorkomen en hiermee te kunnen bijdragen aan de samenleving. Reclassering Nederland neemt dit als leidraad voor de komende jaren. Om dit te kunnen realiseren richt de Reclassering zich op zes bouwstenen. Eén van deze bouwstenen is oog hebben voor de omgeving en leefwereld van de cliënt door fysiek dichtbij te zijn. Een toezichthouder gaat langs op huisbezoek bij cliënten en werkt samen met de verschillende partijen die betrokken zijn bij een cliënt. De leefwereld van een cliënt is steeds vaker online en daarom wil de reclassering gaan onderzoeken hoe zij ook meer betrokken kunnen zijn bij de online leefwereld van cliënten (Reclassering Nederland, 2022). Reclasseringstoezicht is geen hulpverlenerstraject, maar een combinatie van controle en begeleiding. Een toezichthouder probeert de cliënt te motiveren zijn of haar gedrag te veranderen, maar het blijft de eigen verantwoordelijkheid van een cliënt. Een toezichthouder heeft naast zijn controlerende rol ook een ondersteunende en adviserende rol. Als een cliënt problemen ervaart op het gebied van werk, school, financiën of verslaving kan een cliënt altijd om hulp vragen aan zijn of haar toezichthouder (Reclassering Nederland, 2022).

De opdrachtgever verwacht van de toezichthouders dat zij zich empathisch kunnen opstellen. Door meer empathie te tonen staat een toezichthouder open voor de emoties, houding en motivatie van de cliënt (Hamaker, Persoonlijke communicatie, 2022). Volgens de reclassering kunnen toezichthouders er op dit moment voor kiezen om niet in gesprek te gaan over het gedrag op sociale media. De wens van de opdrachtgever is dat toezichthouders in de toekomst structureel in gesprek gaan over het gedrag op sociale media. De onderzoeker zal kijken in hoeverre toezichthouders zelf het belangrijk vinden om in de toekomst in gesprek te gaan over het gedrag op sociale media. Volgens het Beredeneerd Gedrag Model is gedrag het best te voorspellen door aan mensen te vragen of zij van plan zijn om dat gedrag te vertonen. Volgens Fishbein en Ajzen (2010) wordt de intentie van gedrag bepaald door de eigen opvattingen, opvattingen van anderen en de inschatting van de eigen mogelijkheden het gedrag uit te voeren. Verschillende achtergrondvariabelen zoals individuele factoren (bijvoorbeeld persoonlijkheid, risico-inschatting en eerder gedrag), sociaal-demografische factoren (bijvoorbeeld geslacht, leeftijd en opleiding) en informatiefactoren (bijvoorbeeld kennis) kunnen het gedrag indirect beïnvloeden via de drie determinanten en de intentie van gedrag (Brug, Van Assema, & Lechner, 2017). De attitudes, subjectieve normen en waargenomen gedragscontrole bepalen de intentie van het gedrag. De intentie van gedrag is een voorspeller van het werkelijke gedrag. In dit model is een extra determinant toegevoegd; de daadwerkelijke controle die een persoon heeft over zijn eigen gedrag. Dit wordt bepaald door vaardigheden van een persoon en de omgevingsfactoren.

Volgens het Beredeneerd Gedrag Model kan de daadwerkelijke controle de invloed van de intentie van een persoon direct beïnvloeden naar het gedrag. De daadwerkelijke controle kan de waargenomen gedragscontrole beïnvloeden en heeft daarom een indirecte relatie met gedrag (Brug et al., 2017).

Het doel van de Self-determination theory is om de relatie tussen motivatie en gedrag te beschrijven, waarbij gekeken wordt naar de invloed van verschillende factoren als individuele verschillen in motivatie, oriëntatie, contextuele invloeden en interpersoonlijke percepties (Hagger & Chatszisantis, 2015). Intrinsieke motivatie verwijst naar de persoonlijke interesse, nieuwsgierigheid of drang om bepaald gedrag uit te voeren. Bij extrinsieke motivatie wordt gedrag vertoond vanwege externe factoren die een persoon stimuleert en motiveert. Het gaat in dit geval niet om de inhoud van gedrag zelf, maar om de uitkomsten ervan. De theorie onderscheidt vier vormen van extrinsieke motivatie die invloed hebben op het uitvoeren van gedrag (Brug et al., 2017). De eerste vorm van extrinsieke motivatie is externe regulatie. Mensen die extern gereguleerd zijn voeren het gedrag uit om beloningen te krijgen of om straffen te vermijden. De tweede vorm is geïntrojecteerde regulatie. Hierbij koppelen mensen hun eigenwaarde aan het uitvoeren van bepaald gedrag. Mensen willen negatieve gevoelens zoals angst, schuld of schaamte vermijden of willen juist positieve gevoelens, zoals trots, ervaren. Bij de derde vorm, geïdentificeerde regulatie, identificeren personen zich met de reden voor het gedrag. Ze voeren het gedrag uit om persoonlijkheidswaarden, zoals het leren van nieuwe vaardigheden. Bij de laatste vorm, geïntegreerde regulatie, wordt gedrag uitgevoerd omdat het onderdeel is van het dagelijks gedragspatroon. Het uitvoeren van gedrag, maar vooral het kunnen volhouden van een gedrag wordt makkelijker gerealiseerd naarmate mensen meer autonoom gemotiveerd zijn. De Self-determination Theory stelt dat er drie psychologische basisbehoeften zijn die belangrijk zijn bij het ontwikkelen van motivatie. Mensen hebben ten eerste behoefte aan autonomie. Zij willen het gevoel hebben dat zij zelf keuzes kunnen maken. Ten tweede is er behoefte aan competentie en willen mensen zich bekwaam en vol zelfvertrouwen voelen over hun gedrag. Ten slotte hebben mensen behoefte aan verbondenheid en willen mensen zich begrepen voelen door anderen (Brug et al., 2017).

2.5 RISICO-TAXATIE EN ADVIESINSTRUMENT

De RISC is een risico-taxatie en adviesinstrument dat wordt gebruikt door Reclassering Nederland. Hiermee brengt de reclasseringswerker de risico's en beschermende factoren in beeld, maakt een inschatting van het recidiverisico en formuleert een advies over de bijzondere voorwaarden aan het Openbaar Ministerie, de rechtbank of het gevangeniswezen. De stelregel is: hoe meer risicofactoren er zijn, hoe hoger de kans op recidive. Dit geldt ook voor de beschermende factoren: hoe meer die aanwezig zijn, hoe lager de kans op recidive. Deze taak wordt uitgevoerd door adviseurs en toezichthouders. Criminogene factoren kunnen risicovol gedrag versterken bijvoorbeeld als een persoon middelen gebruikt. Beschermende factoren kunnen juist risicogedrag verminderen, bijvoorbeeld als iemand werk heeft of naar school gaat. (Reclassering Nederland, 2022).

Een onderdeel van de RISC is OXREC. Dit instrument ondersteunt de reclasseringswerker bij het opstellen van een gestructureerd professioneel oordeel. De OXREC is een actuair instrument van de University Of Oxford. Hiermee wordt op basis van statische en dynamische factoren een berekening gemaakt met betrekking tot de kans op recidive op algemene en geweldsdelicten. De OXREC is door de University of Oxford gevalideerd voor Nederland. Er zijn verdiepende instrumenten opgenomen in de RISC. Deze ondersteunen de reclasseringswerker bij het maken van een risicoanalyse voor personen die verdacht worden van specifieke delicten zoals seksueel en gewelddadig delictgedrag, relationeel geweld of gewelddadig extremisme. In de RISC is bijvoorbeeld het verdiepende instrument B-SAFER opgenomen om de kans op recidive van relationeel geweld te kunnen beoordelen. Op een gestructureerde wijze worden de kwetsbaarheidskenmerken van het slachtoffer en het risico op relationeel geweld in kaart gebracht. Uit onderzoek blijkt dat gestructureerd werken tot een beter advies leidt (Reclassering Nederland, 2022).

Op meerdere momenten tijdens het strafproces kan de reclassering een advies uitbrengen aan justitie over een persoon. Dit kan direct na de arrestatie, in de gevangenis, voor een rechtszitting of een uitspraak door de officier van justitie. (Reclassering Nederland, 2022). Sinds 1 april 2020 verwacht de Reclassering van toezichthouders dat zij inhoudelijke adviezen gaan opstellen op basis van de RISC. Tijdens het reclasseringstraject kunnen voortgangsverslagen en evaluaties van cliënten worden opgesteld via de RISC, maar dit is geen vereiste. Evalueren met behulp van een RISC heeft wel een meerwaarde om oog te kunnen houden voor de risico's. Vanuit de reclassering is er geen beleid met betrekking tot evaluatie via de RISC, of hoe vaak je tijdens een toezicht moet evalueren. Deze afspraken kunnen per reclasseringsorganisatie verschillen (Te Winkel & Landa, persoonlijke communicatie, 2022). Op dit moment is er geen structurele en methodische wijze aandacht voor de online gedragingen van cliënten bij het invullen van de RISC tijdens het reclasseringstraject. De reclassering wil de online gedragingen meer aandacht geven, zodat het risico op recidive beter kan worden ingeschat. Reclassering Nederland heeft de wens om de komende tijd te onderzoeken wat er nodig is om de online gedragingen een onderdeel van de RISC te kunnen maken.

2.6 DE ROL VAN SOCIALE MEDIA

Sociale media speelt een grote rol in het dagelijks leven. In 2017 maakte 87% van de Nederlandse bevolking wel eens gebruik van sociale media. Mensen gebruiken sociale media vooral om in contact te blijven met anderen personen. In 2012 was 62% van de personen vanaf 12 jaar of ouder actief op sociale media. In 2017 is dit percentage toegenomen tot 85%. Onder jongeren is het gebruik van sociale media erg populair, maar ook steeds meer ouderen maken gebruik van sociale media (CBS, 2018).

Mensen maken gebruik van sociale media om verschillende redenen. Beide groepen gebruiken sociale media het meest om tekstberichten uit te wisselen met elkaar via WhatsApp. Sociale interactie is één van de belangrijkste redenen voor het gebruik van sociale media. Het biedt een eenvoudige manier voor mensen om met elkaar te kunnen communiceren. Daarnaast biedt het de mogelijkheid om op de hoogte te blijven van elkaars leven. Een ander motief om gebruik te maken van sociale media is het zoeken en vinden van informatie. Mensen geven ook aan dat ze sociale media gebruiken ter ontspanning, voor hun plezier, om de eigen mening te kunnen delen en om te bekijken wat anderen doen (van Beuningen & Kloosterman, 2018). Sociale media bieden veel voordelen, maar hebben ook negatieve kanten. Mensen kunnen bang zijn om belangrijke of leuke informatie te missen, waardoor mensen zich buitengesloten kunnen voelen. Dit wordt in de maatschappij ook wel het Fear Of Missing Out fenomeen genoemd. Wanneer personen geen verbinding hebben met het sociaal netwerk zorgt dit voor onrust. Dit resulteert in een lage tevredenheid met het leven (Przybylski et al., 2013). Personen die gebruik maken van sociale media kunnen een vertekend beeld krijgen van wat er om hen heen gebeurt en hoe anderen eruitzien. Dit kan leiden tot een lager zelfbeeld en een grotere ontevredenheid over het eigen uiterlijk. Dit vergroot de kans op psychische problemen en verkleint de kans op het algemeen welzijn (De Vries, 2014). Het belang dat mensen hechten aan sociale media verschilt per bevolkingsgroep. Jongvolwassenen zijn in vergelijking met ouderen vaker bang om dingen te missen en krijgen vaker een goed gevoel als hun berichten geliket of gedeeld worden. Jongvolwassenen voelen zich vaker onrustig als zij een bericht dat binnenkomt niet kunnen bekijken. Binnen de onderwijsgroepen voelen laagopgeleiden en hoogopgeleiden zich vaker onrustig dan middelbaar opgeleiden als zij berichten niet meteen kunnen bekijken op sociale media. Laagopgeleiden geven aan dat zij vaker contact hebben via sociale media dan face-to-face-contact (Van Beuningen & Kloosterman, 2018).

De invloed van sociale media op jongeren is in de afgelopen jaren toegenomen. Jongeren ervaren in 2017 meer invloed van sociale media dan in 2015. In 2017 heeft de helft van de jongvolwassenen tussen 18- tot 25-jarigen aangegeven dat zij invloed ervaren van sociale media. Dit heeft invloed op hun school- en hun studieresultaten. Wel geven jongvolwassenen aan dat sociale media een positieve invloed heeft op contacten met familie en vrienden (Van Beuningen & Kloosterman, 2018). Jongeren maken gebruik van verschillende sociale mediakanalen. Voor jongerenwerkers is het belangrijk om deze platforms te kennen. Door in gesprek te gaan over sociale media kan een jongerenwerker aansluiten bij de belevingswereld van jongeren. Om gedragsverandering tot stand te brengen kan een jongerenwerker in gesprek gaan, door in te gaan op de uitingen die zij tegenkomen op sociale media (Hamdiui & Van den Broek, 2019).

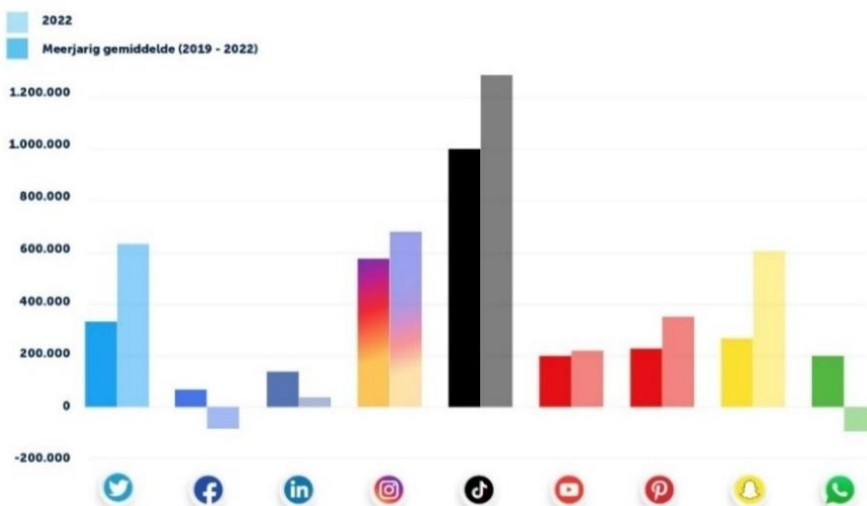
Voelt zich verslaafd aan sociale media, 2017

	Verslaafd (% van de socialemediagebruikers)
Totaal	10,1
Leeftijd in jaren	
18 tot 25	28,7
25 tot 35	16,7
35 tot 45	9
45 tot 55	5,8
55 tot 65	2,5
65 of ouder	2

Figuur 1. Overgenomen uit de gegevens van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS, 2018).

In 2017 bleek dat 29 procent van de 18 tot 25-jarigen naar eigen zeggen verslaafd was aan sociale media. In 2015 ging het nog om percentage van 19 procent. Uit het onderzoek van CBS blijkt dat jongvolwassenen steeds meer tijd doorbrengen op sociale media. Jongvolwassenen besteden de meeste tijd aan sociale media van alle leeftijdsgroepen (Centraal Bureau voor de Statistiek, 2018). Het onderzoeksbureau Newcom heeft het Nationale Sociale Media Onderzoek 2022 gepubliceerd. Dit onderzoek is voor de 12e keer uitgevoerd. Uit dit onderzoek blijkt dat in totaal 13,7 miljoen Nederlanders actief zijn op één of meerdere sociale mediakanalen. Het onderzoek geeft aan dat mensen sociale media ook actiever zijn gaan gebruiken. Zo blijkt uit het onderzoek dat WhatsApp, Facebook, YouTube, Instagram en LinkedIn behoren tot de meest gebruikte sociale media platformen. Het valt op dat vooral TikTok, Twitter en Snapchat hard groeien. In het schema hieronder valt op dat deze platformen hard zijn gaan groeien in het afgelopen jaar. Snapchat en Twitter zijn dubbel gestegen in de afgelopen jaren en TikTok groeit zelfs harder dan Instagram. Het blijkt dat TikTok vooral groeit onder twintigers (Social mediaonderzoek 2022 - Newcom, 2022).

Tabel 1. Cijfers meest gebruikte sociale mediakanalen.

Overgenomen uit het social media onderzoek van Newcom (Coosto, 2022).

2.7 ONLINE STRAATCULTUUR EN DELINQUENT GEDRAG

Criminologen Robby Roks en Jeroen van den Broek hebben onderzoek gedaan naar hoe de Rotterdamse drillcultuur eruitziet en wat de relatie van muziek, straatcultuur, geweld en sociale media is. Dit hebben zij gedaan in opdracht van de Gemeente Rotterdam. Er is onderzoek gedaan op verschillende sociale mediaplatformen. Daarnaast zijn 56 politieregistraties van steekincidenten uit 2018 en 2019 geanalyseerd. In de geanalyseerde politieregistraties komt de rol van sociale media duidelijk naar voren. In een aantal registraties verklaren jongeren zelf de rol van sociale media. De jongeren vertellen bijvoorbeeld over ruzies die op sociale media zijn begonnen of waarbij is afgesproken via sociale media om offline gevolg te geven aan het conflict. In één van de registraties beschrijft een slachtoffer van het steekincident dat hij via Snapchat en Instagram had afgesproken met een andere jongere om te vechten. Uit de registraties van een aantal incidenten speelt sociale media duidelijk een rol. Dit laat zien dat een conflict op sociale media of in een groepsapp op Whatsapp, kan leiden tot een fysiek steekincident. Bij de analyse van een enkele registraties gaat het om een langer conflict tussen groepen (Roks & Van den Broek, 2020).

In het Onderzoek van Robby Roks en Jeroen van den Broek komt naar voren dat Rotterdamse drillers nogal actief zijn op sociale media. Ze gebruiken hun sociale mediakanalen om hun video's en muziek te promoten. In dit onderzoek is wordt gekeken naar de rol van drillmuziek en het ontstaan en verloop van conflicten tussen drillgroepen. Er wordt een beschrijving van drie conflicten gegeven, waarbij Rotterdamse drillers betrokken waren. In één van deze conflicten was een online conflict zo uit de hand gelopen dat er bij een fysieke confrontatie een slachtoffer is gevallen. Voorafgaand aan dit incident hebben er online provocaties en bedreigingen plaatsgevonden. Hierbij heeft niet de muzikale component van drill, maar vooral het gedrag op sociale media van de drillers een grote rol gespeeld in de escalatie van dit conflict. Het geweld dat door drillers wordt gebruikt in hun muziek en op sociale media is vooral gericht op het communiceren van een gevaarlijk imago dat niet in direct verband staat met hun bereidheid tot het plegen van fysiek geweld. De conflicten die ze in het onderzoek bespreken wijst erop dat er risico's zijn die samengaan met de online performance van geweld (Roks & Van den Broek, 2020).

Volgens De Jong staat het begrip straatcultuur voor: *'Alle gedeelde ervaringen, kennis, betekenissen, en symbolen die relevant zijn in het dagelijkse doen en laten van straatjongens, die samen hun vrije tijd doorbrengen in de openbare ruimte van hun (achterstands) buurt.'* (de Jong, 2007:149). Steeds meer jongeren vormen hun straat identiteit online op een veilige afstand van de fysieke straat (Roks & Van den Broek, 2017). Straatidentiteit wordt omschreven als een manier waarop jongere een bepaald beeld van zichzelf laten zien aan anderen dat past binnen de straatcultuur. Jongeren kunnen door het uitdrukken van deze straatidentiteit status ontlend en kunnen hiermee voldoen aan bepaalde gedragsverwachtingen die heersen binnen de straatcultuur (Van den Broek, 2013). In de literatuur worden deze gedragsverwachtingen omschreven als straatwaarden. De straatcultuur is steeds meer terug te zien in de online omgeving van jongeren vanwege de digitalisering van de maatschappij (Roks & Van den Broek, 2017). De straatcultuur is niet verdwenen, maar er is wel sprake van een domeinverschuiving. Er is naast de fysieke straat een digitale straat ontstaan, waarin jongeren zich nog steeds zo 'straat' mogelijk willen profileren. Om deze reden wordt er gesproken van een online straatcultuur. In de online straatcultuur hechten jongeren veel waarde aan hun geloofwaardigheid op de fysieke straat. Wanneer jongeren online een straatidentiteit uiten is het belangrijk voor hen dat deze profilering overeenkomt met het 'echte' leven en geloofd wordt door anderen. Dit wordt ook wel *street credibility* genoemd. Deze term verwijst naar de echtheid van de straatidentiteit en de geloofwaardigheid van iemands reputatie op de fysieke straat (Roks, 2013; Lauger & Densley, 2018).

De behoefte om een bepaald straatimago neer te zetten wordt in de literatuur omschreven als de *performance* van straatidentiteit. Verschillende studies laten zien dat jongeren binnen de online straatcultuur betrokken zijn bij criminele activiteiten (Roks, 2013; Roks, 2016; Roks & van den Broek, 2020; Roks & Van den Broek, 2017; Van den Broek, 2013). De sociale media-accounts van deze jongeren bieden een podium om status te krijgen door zich gewelddadig en delinquent te uiten. Jongeren plaatsen foto's op sociale media waarop zij wapens tonen. In de laatste jaren is binnen de straatcultuur een paradoxaal verschijnsel ontstaan. In deze cultuur hechten jongere op de digitale straat veel waarde aan hun geloofwaardigheid op de fysieke straat. De performance van straatcultuur vindt op verschillende manieren plaats op sociale media. Binnen deze straatcultuur laten jongeren zien dat zij geld hebben door foto's van stapels geld, merkkleding en drank op sociale media te plaatsen. Op deze manier willen jongeren zich op een bepaalde manier presenteren aan anderen. Op deze manier laten jongeren zien dat zij bijvoorbeeld veel geld kunnen uitgeven (Roks & van den Broek, 2020).

In verschillende studies gebruiken Roks & Van den Broek het werk van socioloog Goffman om een beschrijving te geven van deze performance (Roks & van den Broek, 2020; Roks & Van den Broek, 2017; Van den Broek, 2019; Van den Broek, 2013). Goffman (1959) analyseert de manier waarop een persoon zichzelf en zijn activiteiten presenteert aan anderen in het dagelijkse leven. Om dit uit te leggen gebruikt Goffman de analogie van een theatervoorstelling. Deze theatervoorstelling is beeldsprakig voor de manier waarop personen zich aan elkaar presenteren. Bij deze presentatie gaat het om de persoon die een perfectionistische versie van zichzelf wil laten zien. Binnen deze metaforische benadering wordt het menselijk leven voorgesteld als een podium, waarop personen bepaalde *performances* geven. Binnen de online straatcultuur zijn sociale media onderdeel van dit podium geworden. Jongeren brengen op sociale media regelmatig hun (achterstands) buurt in beeld. Jongeren benadrukken daarbij het negatieve stigma dat op hun buurt rust, omdat dat hun straatidentiteit ten goede komt.

In het onderzoek naar de achtergronden van wapens en wapengeweld onder jongeren in Rotterdam, wordt aandacht gegeven aan het thema sociale media. Voor dit onderzoek is er een analyse verricht op politieregistraties van 2020. Vanaf medio 2019 was er sprake van een toename van steekincidenten onder jongeren en jongvolwassenen in zowel Nederland als in Rotterdam. In 39 van de in totaal 101 registraties (38,6%) speelt sociale media op een rol en heeft invloed op de dynamiek van het geweld onder jongeren. In de registraties wordt een melding gemaakt van informatie van verdachte(n) of slachtoffer(s) op verschillende sociale mediaplatformen (Weerman et al., 2022).

Sociale media speelt een grote rol met betrekking tot wapens en geweld, omdat jongeren volgens de respondenten via sociale media aan wapens kunnen komen. Conflicten tussen groepen jongeren kunnen zowel online als offline beginnen, maar lijken een vlucht te nemen door het gebruik van verschillende sociale mediaplatformen. Het blijkt dat sociale media en online interactie een belangrijke rol spelen bij wapengeweld. De online leefwereld speelt vooral een grote rol bij het ontstaan en verder escaleren van conflicten. Soms beginnen conflicten online en krijgen dan offline hun beslag, of bestaande conflicten worden versterkt via sociale media. Voor de rechtbank is het mogelijk om binnen de bijzondere voorwaarden een verbod te leggen op sociale media. Als het gebruik van sociale media gerelateerd is aan het delict en het kan leiden tot ernstige letselschade of gevaar in de publieke ruimte, verdient het aanbeveling om binnen de reclassering bij het geven van adviezen vaker een verbod op sociale media te adviseren (Weerman et al., 2022).

Wetenschappelijke studies besteden steeds meer aandacht aan vormen van online geweld, met name op sociale media. Tot op heden is er echter nog steeds weinig wetenschappelijk onderzoek naar de relatie tussen sociale media en geweld. Sociale media kunnen door jongeren uit de straatcultuur worden gebruikt als effectief middel om anderen te bedreigen of provoceren. Uit wetenschappelijke studies blijkt ook dat gangleden gebruik maken van sociale

media om groepen uit te dagen tot gewelddadige confrontaties (Roks & Van den Broek, 2020). Reclassering Nederland wil het onderwerp sociale media meer aandacht gaan geven, door toezichthouders in gesprek te laten gaan met hun cliënten over het gebruik van sociale media. Door de verschillende nieuwsberichten over online geweld, waarbij via sociale mediakanalen wordt afgesproken voor het plegen van geweld, verwachten zij dat criminaliteit een meer hybride vorm gaat aannemen. Hierdoor wil de reclassering dat de toezichthouders in gesprek gaan met hun cliënten over het online gedrag.

2.8 PRIVACYREGLEMENT VAN CLIËNTEN

Zoals eerder benoemd, heeft de reclassering de online leefwereld van cliënten in hun jaarplan opgenomen als thema. Reclassering wil zich binnen de kaders van de bestaande wet- en regelgeving meer gaan bewegen in de online leefwereld van cliënten. Het verkennend onderzoek heeft een eerste aanzet gegeven voor hoe de organisatie dit vorm zou kunnen geven. Voor het verkennend onderzoek door de reclassering is gebruik gemaakt van een vragenlijst. Uit de vragenlijst blijkt dat 53,8% van de toezichthouders gebruik maakt van een nepaccount en 6% heeft aangegeven dat zij gebruik maken van hun eigen persoonlijke account om cliënten online op te zoeken (Hagtingius, persoonlijke communicatie, 2022).

Reclassering Nederland verzamelt, gebruikt en bewaart persoonsgegevens van veroordeelde cliënten en verdachten. Reclassering Nederland heeft een privacyreglement voor de bescherming van cliëntgegevens. Op 13 juli 2021 is een nieuw privacyreglement voor de bescherming van cliënten vastgesteld door de directie van Reclassering Nederland. Hierin zijn belangrijke regels neergelegd voor het omgaan met persoonsgegevens van cliënten met reclasseringscontact. Deze regels zijn gebaseerd op de privacywetgeving. Het is niet verplicht om een privacyreglement te hanteren voor de Reclassering. Het doel van het reglement is het inzichtelijk maken van de omgang met gegevens voor het uitvoeren van de wettelijke en buitenwettelijke reclasseringstaak.

In artikel 11-lid7 wordt een toelichting gegeven over het gebruik van internet en sociale media. Als reclasseringswerkers legitieme redenen hebben die aanleiding kunnen geven om gebruik te maken van openbare bronnen die voor iedereen toegankelijk zijn, zoals internetzoekmachines en sociale media, als bron van informatie om een beeld te krijgen van de cliënten, dan gaat het om een werkwijze die onderdeel is van de uitvoering van de publiekrechtelijke (wettelijke) taak van de reclassering (Reclassering Nederland, 2022). Er moet voorzichtig omgegaan worden met informatie uit deze bronnen, omdat een advies ingrijpende consequenties kan hebben voor een cliënt. Daarnaast kunnen websites en sociale media niet altijd een goed beeld geven van de werkelijkheid. De reclasseringswerker moet zich afvragen of het daadwerkelijk gaat om informatie over de betrokken cliënt. Daarbij kan de reclasseringswerker denken aan een gehackt account, of dat er misbruik wordt gemaakt van een account. Daarnaast moet de reclasseringswerker zich afvragen of de gegevens kloppen en actueel zijn en of de gegevens relevant zijn voor de reclasseringstaak. Als de reclassering openbare bronnen zoals sociale media raadpleegt, en het voornemen heeft om deze informatie te gebruiken, dan moet de cliënt in de gelegenheid worden gesteld om zijn zienswijze te geven. Om deze redenen is het belangrijk dat om de zienswijze van de cliënt wordt gevraagd, voordat de gegevens worden vastgelegd in het dossier. Volgens het huidige privacyreglement is het niet verboden om gebruik te maken van bijvoorbeeld openbare bronnen, maar moet er voorzichtig omgegaan worden met deze informatie om het te kunnen gebruiken en verwerken voor reclasseringsdoeleinden. Uit de vragenlijst van het verkennend onderzoek bleek dat een aantal collega's gebruik maken van nepaccounts die de Reclassering in het verleden heeft aangemaakt. Het verzamelen van informatie door gebruik te maken van nepaccounts is niet toegestaan. De Autoriteit Persoonsgegevens kan boetes opleggen aan de Reclassering als blijkt dat zij daar gebruik van maken (Hagtingius, persoonlijke communicatie, 2022).

3. DEELVRAGEN

Een toezichthouder werkt tijdens het reclasseringstraject van een client aan risicobeheersing en gedragsverandering. Het doel van het toezicht is herhaling van crimineel gedrag voorkomen. Door de online gedragingen meer aandacht te gaan geven, is het doel van de reclassering om recidiverisico nog beter te kunnen inschatten en aan te kunnen sluiten bij de belevingswereld van een cliënt. Het gebruik van sociale media is in de afgelopen jaren toegenomen. Mensen maken gebruik van sociale media om verschillende redenen. Daarnaast blijkt dat jongvolwassenen meer belang hechten aan het gebruik van sociale media. Adolescenten of jongvolwassenen zijn een belangrijke groep voor de reclassering.

In de afgelopen jaren zien we steeds meer berichten over conflicten die plaatsvinden via sociale media. Meerdere onderzoeken laten zien dat sociale media een grote rol speelt in het leven van jongvolwassenen. Zo blijkt dat sociale media een grote rol speelt bij Rotterdamse drillers. Zij gebruiken hun sociale mediakanalen vooral om hun muziek te promoten. Drill is zelden de oorzaak van messengeweld onder jongeren. Ook blijkt dat de straatcultuur steeds meer terug is te zien in de online leefwereld van jongere. Jongeren presenteren hun straatidentiteit steeds meer online op afstand van de straat. De sociale mediakanalen van deze jongeren is een podium geworden om status te krijgen door zich gewelddadig en delinquent te uiten. In een recent onderzoek naar het gebruik van wapens binnen Rotterdam blijkt sociale media ook een grote rol te spelen. Verder is er nog te weinig wetenschappelijk onderzoek naar de relatie tussen sociale media en geweld. De reclassering verwacht dat criminaliteit steeds meer een hybride vorm gaat aannemen. Daarom willen zij dat de organisatie het onlinegedrag van hun cliënten aandacht gaat geven door met de cliënten in gesprek te gaan over het gedrag op sociale media.

Op dit moment wordt er niet op een structurele manier aandacht gegeven aan het gedrag van cliënten op sociale media tijdens het reclasseringstraject. De opdrachtgever wil weten hoe toezichthouders binnen de reclassering in Rotterdam omgaan met het gedrag op sociale media van hun cliënten. Volgens het Beredeneerd Gedrag Model is gedrag het best te voorspellen door aan mensen te vragen of zij van plan zijn om dat gedrag te vertonen volgens het Beredeneerd Gedrag Model. Volgens dit model wordt de intentie van gedrag bepaald door de attitude van een persoon, opvattingen van anderen die bestaat uit de subjectieve norm en waargenomen gedragscontrole. Daarnaast kan volgens de Self-determination Theory de intrinsieke motivatie verhoogd worden als mensen zich bekwaam en vol vertrouwen voelen.

De volgende deelvragen zijn opgesteld om de hoofdvraag te kunnen beantwoorden:

1. In hoeverre bespreken toezichthouders het gedrag op sociale media met hun jongvolwassen cliënten tijdens het houden van toezicht?
2. Wat zijn de obstakels, wensen en behoeften van toezichthouders als het gaat om het bespreekbaar maken van sociale media tijdens het reclasseringstraject met jongvolwassen cliënten?
3. In hoeverre vinden toezichthouders het belangrijk om het gedrag op sociale media van hun jongvolwassen cliënten bespreekbaar te maken tijdens het toezicht?

4. METHODOLOGIE

4.1 HET SOORT ONDERZOEK

Dit onderzoek is kwalitatief en verkennend van aard. Het onderzoek richt zich op opvattingen, gedragingen, behoeften en verwachtingen van personen. De gegevens zijn verzameld doormiddel van bestaande informatie en het afnemen van interviews met toezichthouders.

4.2 ONDERZOEKSEENHEDEN

Gedurende het onderzoek is er samengewerkt met Reclassering Nederland. Een beleidsadviseur van de reclassering is betrokken geweest om het onderzoek te kunnen monitoren en input te leveren voor het onderzoek. Daarnaast is de samenwerking opgezocht met toezichthouders. De onderzoekseenheden die voor dit onderzoek zijn gekozen betreffen een groep mensen, namelijk toezichthouders die cliënten begeleiden door toezicht te houden tijdens het reclasseringstraject. Het onderzoek is uitgevoerd in de regio Rotterdam.

Bij dit onderzoek is er gebruik gemaakt van een gerichte steekproef. In dit geval is er gericht een bepaalde samenstelling van de onderzoeksgroep gekozen door toezichthouders te selecteren. Bij een selecte steekproef hebben niet alle eenheden uit de populatie evenveel kans om geselecteerd te worden in het onderzoek. Voor dit onderzoek is er gericht gezocht naar waarnemingseenheden, die aansluiten bij wat de onderzoeker wil weten. De volgende stap was het vinden van voldoende respondenten. Om dit onderzoek te kunnen uitvoeren is ervoor gekozen om de respondenten fysiek te benaderen. De onderzoeker heeft zichzelf op locatie geïntroduceerd aan de respondenten en een introductie gegeven van het onderzoek aan de respondenten. Voorafgaand aan het interview is er een introducerende tekst via de e-mail opgesteld. In de introductie is aangegeven wat het doel en de relevantie is van het onderzoek. Er is aangegeven hoeveel tijd het zal kosten om het interview af te nemen en wat er wordt gedaan met de gegevens. Door het onderzoek aan de hand van deze informatie te introduceren, zijn de consequenties van deelname voor aanvang van het onderzoek duidelijk geworden voor de respondenten. Er is aangegeven dat de interviews anoniem zullen blijven, want een veilige omgeving is vaak belangrijk om deel te nemen aan een dergelijk onderzoek. Voor dit onderzoek zijn er in totaal 11 toezichthouders geïnterviewd. Er zijn zes vrouwen en vijf mannen geïnterviewd. Vier toezichthouders zijn ouder dan 35 jaar. De overige toezichthouders zijn tussen de 25 en 35 jaar. Tien interviews hebben fysiek plaatsgevonden op locatie in Rotterdam en één interview heeft via MS-teams plaatsgevonden. De interviews zijn allemaal in een gesloten ruimte afgenomen. De interviews duurden tussen de 30 en 60 minuten. Alle interviews zijn opgenomen in een audiobestand en zijn opvraagbaar.

4.3 DATAVERZAMELINGSMETHODEN

De interviews zijn uitgevoerd door in gesprek te gaan met de toezichthouders, die werkzaam zijn voor de reclassering in de regio Rotterdam. Tijdens de interviews hebben er individuele gesprekken plaatsgevonden en zijn er vragen gesteld aan de respondenten. Het is belangrijk om structuur aan te brengen in de data die wordt verzameld. De eerste stap was het transcriberen van de interviews door woord voor woord het interview uit te schrijven. De interviews zijn getranscribeerd, zodat het daarna mogelijk was om de informatie te coderen en analyseren. De volgende stap was het codeerproces, door de antwoorden met dezelfde codes te gaan samenvoegen tot één categorie. Voorafgaand aan het interview is er eerst een vragenlijst en topiclijst opgesteld. De vragen zijn eerst gedeeld met de praktijkbegeleider, zodat daar feedback op kon worden gegeven.

Naast het afnemen van interviews is er door middel van dataverzameling kennis over het bestaande onderwerp verzameld. Er is gebruik gemaakt van bestaand materiaal, scripties en archiefmateriaal. Voor dit onderzoek zijn er semigestructureerde interviews afgenomen. Door gebruik te maken van semigestructureerde interviews was er ruimte om af te wijken van de vooraf opgestelde vragen en was er de mogelijkheid om door te vragen. Bij een semigestructureerd interview wordt een deel van de vragen voorafgaand aan het interview vastgelegd. Er is gebruik gemaakt van een interviewschema om het interview vorm te kunnen geven en er was ruimte om altijd door te kunnen vragen. De interviews zijn individueel gehouden om sociaal wenselijk gedrag te voorkomen. Uiteraard wel onder de voorwaarde dat de resultaten van het onderzoek anoniem worden gepresenteerd en niet te herleiden zijn tot de betreffende persoon. Er is één proefinterview gehouden om de voorlopige topiclijst te kunnen testen, zodat er daarna aanpassingen konden plaatsvinden. Naar iedere respondent is er eerst een introductie via de e-mail opgestuurd. Hierin is uitgelegd waar het onderzoek over gaat en wat de aanleiding is voor dit onderzoek. Daarnaast is aangegeven dat de gegevens anoniem zullen blijven om te zorgen voor vertrouwen bij de respondenten.

4.4 VALIDITEIT EN BETROUWBAARHEID

De kwaliteit van de onderzoeksresultaten en conclusies worden voor een groot deel bepaald door de kwaliteit van de gegevens die zijn verzameld. Om de validiteit te waarborgen is er eerst een topiclijst en vragenlijst opgesteld, dit helpt om het onderzoeksdoel te kunnen behalen. Een goede voorbereiding draagt bij aan de validiteit en betrouwbaarheid van het onderzoek. De validiteit van de interviews hangt af van het soort interview, hoe je dit vorm geeft en uitvoert. Om te zorgen voor een hoge constructvaliditeit heeft de onderzoeker de vragen nauwkeurig geformuleerd en laten controleren door de opdrachtgever. Daarnaast is er eerst een proefinterview gehouden met een proefrespondent. Op deze manier heeft de onderzoeker kunnen testen of de vragen ook daadwerkelijk meten wat de onderzoeker wil meten. De interviews zijn allemaal afgenomen door de vragen in een vaste volgorde te stellen. Alle interviews zijn op dezelfde locatie in Rotterdam in de middag afgenomen in een gesloten ruimte.

Er zijn in totaal 11 respondenten geselecteerd en er zijn door middel van interviews gegevens verzameld. Er is gekozen om naast semigestructureerde interviews ook diepte-interviews te houden. Er zijn algemene vragen opgesteld, zodat het mogelijk was om door te vragen als de respondenten iets interessant inbrachten. Door de open structuur van het interview is het mogelijk geweest om aanvullende informatie te verkrijgen. De interviews zijn uitgewerkt door te transcriberen en coderen. De interviews zijn allemaal in een gesloten ruimte afgenomen om sociaal wenselijke antwoorden te voorkomen. Op deze manier is er rekening gehouden met de omgevingsfactoren.

Om de interne validiteit te vergroten is er gebruik gemaakt van triangulatie. Dit betekent dat er eerst informatie is verzameld over het onderwerp. Hiervoor is gebruik gemaakt van verschillende databronnen zoals het verkennend onderzoek dat een eerste aanzet is geweest om onderzoek te doen naar dit onderwerp. Er is gebruik gemaakt van meerdere literatuurstudies naar de rol van sociale media bij jongeren. Er zijn interviews gehouden met toezichthouders door te vragen naar de ervaringen, belevingen en interpretaties van de toezichthouders. Bij betrouwbaarheid is het belangrijk dat de onderzoeksresultaten hetzelfde zijn als het onderzoek op dezelfde manier nog een keer wordt uitgevoerd. De transcripten van de interviews zijn beschikbaar gesteld voor derden.

5. ONDERZOEKSRESULTATEN

5.1 ONDERZOEKSRESULTATEN DEELVRAAG 1.

In hoeverre bespreken toezichthouders het gedrag op sociale media met hun jongvolwassen cliënten tijdens het houden van toezicht?

Aan de respondenten is eerst gevraagd welke onderwerpen zij bespreken met hun cliënten tijdens het reclasseringstraject. Uit de geanalyseerde interviews geven respondenten allemaal aan dat zij kijken naar de leefgebieden huisvesting, inkomen, relaties, middelengebruik en dagbesteding. Afhankelijk van waar hulpvragen zijn wordt extra aandacht aan bepaalde leefgebieden gegeven tijdens het traject. Daarnaast zijn er bijzondere voorwaarden die kunnen verschillen per cliënt. Afhankelijk van de bijzondere voorwaarden en leefgebieden worden samen met de cliënt doelen opgesteld bij het opstellen van een toezichtplan. Vervolgens is aan de respondenten gevraagd of zij tijdens de contact momenten het onlinegedrag van hun cliënten bespreekbaar maken.

Uit de geanalyseerde interviews blijkt dat van de elf respondenten, zeven respondenten niet vraagt naar het onlinegedrag als daar geen directe aanleiding voor is. Alle ondervraagde toezichthouders geven aan dat als er een aanleiding is om sociale media te bespreken dat zij dit zullen bespreken met hun cliënten. Een toezichthouder (R3) vertelt: *"Ja het is gerelateerd en daarom is het belangrijk om het ook te blijven bespreken, want ja sommige andere zaken bijvoorbeeld huiselijk geweld dan kan sociale media een veel kleinere rol spelen. Het kan ook juist een grote rol spelen dat is zaak afhankelijk. [...] Ik denk dat het belangrijk is dat je je cliënt leert kennen, de zaak leert kennen en dat je dus op basis daarvan dan gaat inschatten: is het wel relevant om het hierbij te betrekken".*

Daarnaast hebben alle toezichthouders een werktelefoon, en via hun werktelefoon hebben zij contact via WhatsApp met hun cliënten. Alle respondenten geven aan dat zij de WhatsApp foto's en statussen van hun cliënten bekijken. Als zij opvallende foto's tegenkomen dan gaan ze in gesprek met hun cliënten over wat zij zien op WhatsApp. Een toezichthouder (R3) geeft aan: *"Naja ik had dus die uh... die persoon met een panty over zijn hoofd met een middelvinger op zijn WhatsApp profielfoto en die heb ik ook besproken dat was ook een wat oudere man. Ik denk dan van kom op man. [...] Ik zei dat ook tegen hem ja gast hey zo wil je toch niet als je kinderen je Appen dan willen ze toch ook niet naar zo een foto kijken".* Een andere toezichthouder (R11) die ook regelmatig de statussen op WhatsApp bekijkt geeft het volgende aan: *"Vaak zie je bij jongere bijvoorbeeld foto's van stapels geld of een dure auto".*

Van de 11 respondenten hebben vier respondenten aangegeven dat zij sommige cliënten opzoeken op sociale media. Respondent zes geeft aan cliënten soms online op te zoeken via de accounts van anderen. Een toezichthouder (R8) geeft aan gebruik te maken van een nepaccount om bepaalde cliënten te kunnen volgen op sociale media en geeft het volgende aan: *"Nou de meeste zijn gelukkig heel slim en die hebben een openbaar profiel, want die willen zoveel mogelijk bekijkers hebben. [...] En dan kan je gewoon aanklikken en dan zie je dat dan. En ik zeg altijd wel tegen mijn cliënten ik ben ook niet achterlijk dus ik zie ook wat je online post, dus ze weten ook wel dat ik meekijk".*

Vervolgens geeft deze toezichthouder (R8) ook aan cliënten te volgen die in de drillrap zitten en geeft het volgende aan: *"Ik heb op dit moment twee gasten uit de drillrap. Ik luister de nummers en als ze weer een nieuw nummer hebben uitgebracht luister ik altijd wel haha. [...] Ik moet toch wel weten waar zij het over hebben haha. Als zij weer een nieuw nummer hebben uitgebracht dan ga ik wel zeggen wat ik daarvan vind"*.

Van de elf respondenten zijn drie respondenten gespecialiseerd. Zij geven aan dat zij regelmatig het onderwerp sociale media bespreekbaar maken met hun cliënten zonder een directe aanleiding, maar vinden wel dat het relevant moet zijn voor de reclasseringstaak. Daarnaast geven zij aan dat ze het onderwerp sociale media bespreekbaar maken met de jongvolwassenen, omdat het volgens hen een grote rol speelt bij de jongvolwassenen.

Een toezichthouder (R8) geeft aan: *"Heel veel met name jongeren die ontlene hun hele identiteit aan sociale media uhm... ja account ja zij willen zichzelf eigenlijk profileren als zijnde een bepaald persoon. [...] Door die foto's en filmpjes te bekijken die zij delen kun je zien hoe zij zich willen profileren en hoe zij zich willen voor doen, terwijl ze soms in gesprekken een heel ander persoon laten zien. En juist die congruentie daarin vind ik wel interessant van hoe komt het dat je je zo wil voordoen en waarom moet je doen alsof je veel geld hebt en dat soort dingen, terwijl je bij mij in gesprek gewoon heel rustig bent en je een opleiding wil gaan volgen en dat soort dingen"*. Een toezichthouder (R6) denkt hier hetzelfde over en vertelt: *"Naja jongeren zijn nu eenmaal actief op sociale media. [...] We hebben natuurlijk gemerkt dat er een hele verschuiving heeft plaatsgevonden zeker met de generatie nu je ontkomt er niet aan. Ik ken weinig jongere die geen Instagram of geen Facebook of Snapchat hebben"*.

Een toezichthouder (R3) die niet regelmatig in gesprek gaat, maar dit wel doet wanneer het relevant lijkt, geeft het volgende aan: *"Even dat voorbeeld van die cliënt met foto's van geld. Er is daar niet per se een risico. Hij is veroordeeld voor een huiselijk geweld zaak, dus dat is niet financiën gerelateerd. Uhm... maar ik weet wel dat hij weinig inkomsten heeft en ik vind het dan dus opvallend. Dat betekent niet dat er een risico is, maar dat het mij opvalt en dat betekent voor mij dat ik er wat mee moet doen"*. [...] *Het is niet alleen een foto, maar veel breder. Wat probeert iemand uit te stralen met die foto. Die gast zit in een auto met geld, dus probeert die uit te stralen dat die veel geld heeft en waarom wilt hij dat uitstralen. Uiteindelijk zit daar wat achter"*.

Van de elf geïnterviewden bespreken vier toezichthouders regelmatig het onderwerp sociale media met cliënten die behoren tot de doelgroep jongvolwassenen. Zo geeft een toezichthouder (R9) het volgende aan: *"Bij de jongvolwassenen ben ik ook altijd wel nieuwsgierig van goh hoe ga je om met drugs, hoe ga je om met relaties en wat doe je met sociale media"*. De vier toezichthouders die regelmatig het onderwerp sociale media ter sprake brengen geven aan dat ze het niet lastig vinden om dit onderwerp bespreekbaar te maken met hun cliënten. Toezichthouder (R6) geeft aan: *"Ik stel er gewoon vragen over. Ik stel over alles vragen. Niets is raar voor mij om te vragen"*. [...] *Bijvoorbeeld iemand die zit bij mij in gesprek en heeft het geluid van zijn telefoon nog aan staan en krijgt een melding dan stel ik gewoon vragen"*. Zo geeft (R11) het volgende aan: *"Je krijgt een snapchat binnen, dat zijn allemaal dingen dan pak ik door en ga ik er op doorvragen"*.

Van de 11 respondenten geven 3 toezichthouders aan dat zij niet in gesprek gaan over sociale media. In totaal geven 2 toezichthouders aan dat ze zelf weinig op sociale media zitten en weinig kennis hebben van sociale media. Een toezichthouder die zelf weinig afweet van sociale media geeft in vergelijking met bovengenoemde toezichthouders het volgende aan: *“Nee nee. Ik kijk er niet naar en ik heb het tot nu toe nog nooit besproken. [...] Uhm... nee nee nee ik heb het tot nu toe nog nooit besproken. Ik heb er niet bij stil gestaan van dat het belangrijk zou zijn of het kan ook zijn dat ik het onbewust bijvoorbeeld ik had laatst een casus van een cliënt waarbij sprake was van dat die muziek op YouTube maakte dacht ik van oké dat kan ook”*.

Van de 11 respondenten geven zes toezichthouders aan dat zij tijdens het reclasseringstraject gebruik maken van het risico taxatie instrument. De overige respondenten geven aan dat zij of niet weten hoe zij een risico taxatie instrument moeten invullen, of dat ze het nooit hebben geleerd. Van de elf geïnterviewde toezichthouders kijkt één toezichthouder naar het onlinegedrag bij het invullen van het risicotaxatie instrument en licht dit toe onder het kopje sociaal netwerk. Verder is aan de respondenten gevraagd of zij ervaring hebben met online vormen van criminaliteit en hoe zij daarmee omgaan. Aan alle respondenten is ook gevraagd of zij een RISC invullen. Vervolgens is aan de toezichthouders die de RISC invullen gevraagd of zij kijken naar het gedrag op sociale media. Van de 11 respondenten kijken twee toezichthouders naar het gedrag op sociale media bij het invullen van een RISC.

Zo geeft een toezichthouder (R8) het volgende aan: *“Dat betrek ik echt op z’n sociale netwerk, dus als ik de RISC invul en ik merk dat iemand op sociale media betrokken is bij drillrap dan schrijf ik dat weg onder zijn sociale netwerk. [...] Ik zeg dan niet van hij zit op deze platformen en deelt dit en dit, maar hij heeft uh... kennissen of vrienden in de drillrap”*. Een andere toezichthouder geeft aan: *“In de RISC zie je niets terugkomen over sociale mediagebruik. Ik neem het mee in mijn achterhoofd en zet het in mijn conclusie of verloop van mijn toezicht, want je kan het nergens anders kwijt”*.

In totaal geven twee toezichthouders aan dat zij cliënten begeleiden die in de drillrap zitten. Zij geven beiden aan dat zij de muziek van deze cliënten luisteren en ook de filmpjes bekijken. Een toezichthouder (R10) geeft het volgende aan: *“Eén van mijn drill_rappers waarbij ik dus regelmatig met zijn clips meekijk, vraag ik gewoon waar het over gaat. Daar zie je wel heel mooi een verschuiving in uh... in de clips, maar ook in de teksten. [...] In het begin is het allemaal met messen zwaaien en gemaskerd en in de laatste clip zitten ze in een limo met modellen, maar allemaal gewoon zichtbaar qua gezicht en geen messen en de teksten zijn dus ook anders geworden. Daar heb je dan gesprekken over met die cliënten van hoe zit dat dan, waar zit die verschuiving dan in. Het is eigenlijk wel een soort van positieve verandering dat zich laat zien”*.

5.2 ONDERZOEKSRESULTATEN DEELVRAAG 2

Wat zijn de obstakels, wensen en behoeften van toezichthouders als het gaat om het bespreekbaar maken van sociale media tijdens het reclasseringstraject met jongvolwassen cliënten?

Uit de geanalyseerde interviews komt naar voren dat er meer aandacht moet komen bij de reclassering voor het bespreken van sociale media. Als eerst is aan de respondenten gevraagd waar zij tegenaan lopen bij het verkrijgen van informatie over het gedrag op sociale media van hun cliënten. Vervolgens is de vraag gesteld wat zij nodig hebben om het onlinegedrag te kunnen bespreken tijdens het reclasseringstraject. Aan de toezichthouders die al in gesprek gaan over het onderwerp sociale media is gevraagd wat hen nog extra zou kunnen helpen. Aan de respondenten is gevraagd waar zij tegenaan lopen bij het bespreekbaar maken van het onderwerp sociale media tijdens de contactmomenten. Van de 11 respondenten geven vier respondenten aan dat zij het niet lastig vinden om dit onderwerp bespreekbaar te maken. Zij vinden het ook niet lastig om dit onderwerp zonder een directe aanleiding te bespreken. Wel blijkt uit de interviews dat er weinig duidelijkheid is op het gebied van het privacyreglement.

Zo geeft een toezichthouder (R5) het volgende aan: *“Uhm ja dan krijg je dus kan je iemand wel of niet opzoeken wat mag ik wel doen en wat mag ik niet doen straks”*. Vervolgens geeft een andere toezichthouder het volgende aan: *“Ja wel echt eh duidelijkheid over wat wel en niet kan en mag binnen de online leefwereld want, wat ik nu doe, doe ik maar gewoon omdat ik denk dat het nodig is en goed is, maar uhm ik zou eigenlijk niet meer weten. [...] Ik heb het wel ooit een keer gevraagd, maar kreeg een heel vaag antwoord beetje grijs gebied, dus uh dat zou wel een hoop makkelijker maken”*.

Uit de interviews blijkt dat drie toezichthouders bepaalde cliënten actief opzoeken en volgen op sociale media. Zo geeft een toezichthouder (R6) die cliënten opzoekt op sociale media het volgende aan: *“Maar eh... qua privacy of afspraken wat mag wel en wat mag niet zou ik niet weten”*. Deze vraag wordt ook gesteld aan een andere toezichthouder. Het antwoord van deze toezichthouder sluit aan wat eerder is benoemd. Deze toezichthouder (R8) geeft het volgende aan: *“Kijk de algemene privacyregels hé tuurlijk die zijn bekend, maar niet gericht op sociale media. Uhm... kijk het feit dat je geen nepaccount mag gebruiken snap ik, maar jij bent wel de eerste die dat hard op zegt tegen mij. [...] Dan denk ik oké blijkbaar mag dat niet, dus nee ik zou het niet weten.”* Alle respondenten geven aan dat als er een directe aanleiding is, of wanneer het delict is gerelateerd aan sociale media, zij het niet lastig vinden om dit onderwerp te bespreken.

Er worden meerdere wensen en behoeften uitgesproken door de respondenten, om sociale media meer aandacht te kunnen geven. Vier van de tien respondenten hebben aangegeven dat zij het onderwerp niet bespreken en tot nu toe niet hebben stil gestaan bij dit onderwerp. Aan de toezichthouders is gevraagd wat zij nodig hebben om dit onderwerp structureel te kunnen bespreken met hun cliënten. Zo geeft een toezichthouder (R1) het volgende aan: *“Wat ik net al zei ik zou niet weten welke vragen ik zou moeten stellen. [...] Kijk als ik een aanleiding heb dan zeg ik gewoon ik heb dit gezien, maar dan zou ik wel gewoon handvatten willen krijgen van joh hoe ga je met zo iemand in gesprek en dit is wat je wel en niet kan vragen”*. Vervolgens geeft de toezichthouder aan meer duidelijkheid te willen op het gebied

van het privacyreglement door aan te geven: *“Ja en wat mag wel en wat mag niet”*. Een andere toezichthouder (R7) die niet veel bezig is met sociale media en dit onderwerp niet bespreekt sluit aan bij het bovenstaande en geeft het volgende aan: *“Ik denk dat als de reclassering dit onderwerp bespreekbaar wil maken, dat je eerst moet weten wat wel en niet mag, dus privacy. [...] Uhm.. het is ook belangrijk dat je misschien handvatten krijgt bij bepaalde doelgroepen. Hoe je het beste iets bespreekbaar kan maken. [...] Ook iets wat nodig zal zijn is gewoon bewustwording voor de mensen als ik, die niet bezig zijn met sociale media, die zich niet bewustzijn van zo veel wat er kan gebeuren op sociale media, dus ik denk bewustwording van het is er en dit kan je allemaal tegenkomen. Dat zal mij en mensen zoals ik een stukje helpen”*. Een andere toezichthouder (R8) die het onderwerp sociale media regelmatig bespreekt sluit zich hierbij aan en geeft het volgende aan: *“Ik denk dat de eerste stap is wat mag wel en wat mag niet, want de één zegt het kan wel en de ander zegt dit mag niet, dus mensen hebben zoiets van daar ga ik mijn vingers niet aan branden. [...] Terwijl als duidelijk is wat wel en niet mag dan kan je binnen die kaders kijken wat er mogelijk is. En dat er dan een toelichting of uitleg wordt gegeven, waarin wordt toegelicht wat het belang ervan is en wat het je kan opleveren”*.

Uit de interviews blijkt dat het doel van het meenemen van het gedrag op sociale media niet voor alle toezichthouders duidelijk is op dit moment. De toezichthouders die al in gesprek gaan over het onderwerp sociale media begrijpen het doel en vinden het ook belangrijk om in gesprek te gaan over sociale media. Echter de toezichthouders die niet in gesprek gaan hierover en weinig weten van sociale media denken daar anders over. Zij geven aan dat zij meer duidelijkheid nodig hebben over het doel van het bespreken van het gedrag van cliënten op social media, en hoe ze deze informatie vervolgens kunnen gebruiken. Een toezichthouder (R5) geeft het volgende aan: *“Stel ze willen dit in de toekomst opnemen in de RISC, waar moet je naar kijken en wat moet je gehoord hebben? Waar zitten de risico's? [...] Dus uiteindelijk waardoor ik moet doorvragen naar het gedrag op sociale media. Als dit allemaal duidelijker wordt dan denk ik dat het makkelijker is om dit onderwerp mee te nemen tijdens de gesprekken”*. Een andere toezichthouder (R2) sluit zich hierbij aan en geeft het volgende aan: *“Stel ik bespreek het onderwerp sociale media en ik zie wat op iemand zijn WhatsApp status. Wat ga ik dan doen? Hoe snel zet ik die actie uit? [...] Stel om 17:00 kijk ik op zijn WhatsApp en ik ziet iets en daar moet ik dan wat mee uhm.. wat ga ik dan doen? Welke stappen zet ik en wat doet het met mijn werkalliantie? Stel het vormt geen risico en ik schat het op dat moment zo in of te snel dan heb ik poppen aan het dansen zeg maar, dus er is nog veel over onbekend voor mij”*.

Op de vraag wat toezichthouders zou kunnen helpen om dit onderwerp meer aandacht te kunnen geven, geeft een toezichthouder (R5) het volgende aan: *“We hebben reclasseringsacademie. Je kan daar bijvoorbeeld een cursus volgen. [...] Dat er bijvoorbeeld een mail wordt verstuurd met op die en die datum is er een cursus of training iets in die richting”*. Alle andere toezichthouders geven aan dat een informatiebijeenkomst, training of cursus over sociale media hun zou kunnen helpen, om dit onderwerp meer aandacht te geven. Aan alle toezichthouders is gevraagd of er al op een andere manier aandacht wordt besteed aan dit onderwerp binnen de organisatie.

Uit de interviews blijkt dat er niet op een andere manier aandacht wordt gegeven aan het onderwerp *“bespreekbaar maken van sociale media”*. Van de 11 respondenten geven twee

toezichthouders aan dat er minimale aandacht is voor dit onderwerp vanuit de organisatie. Volgens twee toezichthouders is er op de reclasseringsacademie een E-Learning beschikbaar over sociale media. Een toezichthouder (R11) geeft het volgende aan: *“Ik merk dat er steeds meer cliënten binnen komen die zijn veroordeeld voor cybercriminaliteit. Meen ik wel te weten dat ergens op de reclassering academie wel een E-Learning is over sociale media gebruik, maar ik heb daar zelf nog nooit naar gekeken”*. Zo geeft andere toezichthouder (R8) het volgende aan: *“Je hebt wel een training waar je je voor kan inschrijven, maar dat is iets wat je op eigen initiatief moet doen”*. [...] *Er zijn een aantal verplichte trainingen, maar dit soort onderwerpen zoals werken met jongvolwassenen of cybercriminaliteit zijn niet verplicht”*.

Aan alle toezichthouders is gevraagd of er aandacht wordt gegeven aan dit onderwerp tijdens overleggen of casuïstiek. Een toezichthouder (R8) geeft het volgende aan: *“Nee ja tijdens overleggen wordt er minimaal aandacht aan besteed. Uhm... tijdens casuïstiek hebben wij het er wel af en toe over, maar alleen als de casus daar overgaat.[...] Verder eigenlijk heel weinig. Je hebt het er wel eens met collega’s over, maar verder leeft het eigenlijk heel weinig”*. Een andere toezichthouder (R3) sluit zich hierbij aan en geeft het volgende aan: *“Er wordt veel aandacht besteed aan cybercriminaliteit voor mijn gevoel. Wat betreft gericht op sociale media krijg ik niet heel veel mee”*.

Aan de respondenten is gevraagd of zij genoeg kennis hebben over onderwerpen zoals sociale media, straatcultuur, online straatcultuur en het ontstaan van online criminaliteit. De toezichthouders die regelmatig in gesprek gaan over sociale media, vinden over het algemeen dat zij voldoende kennis hebben. De collega’s die niet regelmatig in gesprek gaan vinden het belangrijk dat er meer informatie wordt gegeven over sociale media en de mogelijke gevolgen voor het reclasseringstraject. De toezichthouders die denken dat zij voldoende kennis hebben vinden het belangrijk om hun kennis bij te houden. Een toezichthouder (R10) geeft het volgende aan : *“Ik denk als we met dit onderwerp meer willen doen dat ja dat we onze kennis moeten bijhouden, maar vindt dat maar op internettrainingen om je kennis goed bij te houden. Net als met Instagram en Snapchat. Ik weet hoe Instagram werkt, maar ik gebruik het zelf niet. Het is eigenlijk zo groot en zo breed. Bijvoorbeeld cybercrime is zo complex uhm... met name de LVB-cliënten vertellen zo leuk hoe dat werkt. Heel vaak staat in een bijzondere voorwaarde dat wij sociale media moeten checken, maar ja dan moet je er wel klein beetje verstand van hebben”*.

5.3 ONDERZOEKSRESULTATEN DEELVRAAG 3

In hoeverre vinden toezichthouders het belangrijk om het gedrag op sociale media van hun jongvolwassen cliënten bespreekbaar te maken tijdens het toezicht?

Aan alle toezichthouders is de vraag gesteld of zij het idee hebben dat zicht op het online gedrag kan bijdragen aan het reclasseringstraject. Daarbij is onderzocht of zij dit ook belangrijk vinden. Uit de geanalyseerde interviews komt naar voren dat een deel van de professionals het erg belangrijk vindt, om dit onderwerp te bespreken. De professionals die niet eerder hebben stil gestaan bij dit onderwerp, geven aan dat zij meer duidelijkheid willen over het doel en kunnen nog niet zeggen dat zij dit belangrijk vinden. De toezichthouders die bewust en regelmatig in gesprek gaan over het onlinegedrag, geven allemaal aan dat zij het belangrijk vinden om het onlinegedrag van cliënten te bespreken. De toezichthouders geven hierbij aan dat zij per casus kijken in hoeverre het relevant is om het gedrag op sociale media te bespreken. De toezichthouders die dit onderwerp al aandacht geven, doen dit voornamelijk bij de doelgroep jongvolwassenen.

Een toezichthouder (R8) geeft bijvoorbeeld het volgende aan: *“Heel veel met name jongeren die ontlene hun hele identiteit aan sociale media uhm.. ja account ja zij willen zichzelf eigenlijk profileren als zijnde een bepaald persoon.[...] En door die foto's en filmpjes te bekijken die zij delen kun je zien hoe zij zich willen profileren hoe zij zich willen voor doen, terwijl ze soms in gesprekken een heel ander persoon laten zien. En juist die congruentie daarin vind ik wel interessant van hoe komt het dat je je zo wil voordoen en waarom moet je doen alsof je veel geld hebt dat soort dingen terwijl je bij mij in gesprek gewoon heel rustig bent en je opleiding wil gaan volgen en dat soort dingen”*. Vervolgens geeft deze toezichthouder aan zich bewust te zijn van het effect van sociale media op jongeren, en geeft het volgende aan: *“Nou ik ben er bewust niet actief op. Ik heb dus wel sociale media, maar ben er bewust niet actief op, want ik zie ook wat het doet met mensen. [...] Ook mensen van mijn leeftijd hé die super onzeker zijn door uh... alleen maar mooie mensen vanwege de filters. Het kan je super onzeker maken en een heel verkeerd beeld van de wereld geven. En dat geldt hetzelfde voor onze cliënten.*

Een andere toezichthouder (R6) sluit zich hierbij aan en geeft het volgende aan: *“Heel belangrijk nee maar het is een onderdeel van hun leven. Ik bedoel hun meeste tijd brengen zij door op sociale media uh... bijzondere is als jij cliënten belt of Appt dan zijn ze onbereikbaar uh... zit je met ze in gesprek zitten ze in hun telefoon. Weet je daar speelt zich ontzettend veel af uhm... of dat nou WhatsApp is. Ik denk dat jongere wel tegenwoordig meer Instagram gebruiken en dan sinds kort ook Tiktok. Verder wordt de vraag gesteld waarom deze respondent ervoor kiest om het gedrag op sociale media te bespreken. De respondent geeft het volgende aan: *“Naja jongere zijn nu eenmaal actief op sociale media. We hebben natuurlijk gemerkt dat er een hele verschuiving heeft plaatsgevonden zeker met de generatie jongeren die we nu hebben. Uh... je ontkomt er niet aan ik ken weinig jongeren die geen Instagram of Facebook of Tiktok of wat dan ook hebben. WhatsApp daar begint het al. Ik lees natuurlijk zelf veel nieuws en zie veel voorbijkomen. [...] Ook afhankelijk van het delict wat iemand pleegt hoort en nogmaals het sociaal netwerk dat ik heel graag daar wat meer zicht op wil krijgen en vooral hoe gebruikt iemand het? Gebruik je het voor plezier, ontspanning. Je merkt vaak aan jongere dat ze op bepaalde plekken niet willen komen, want daar heb ik vijanden en dat gaan ze uit de weg, maar dat kunnen ze wel aan gaan zo een confrontatie op sociale media”*.*

Een andere toezichthouder (R10) die regelmatig in gesprek gaat over sociale media en hier ook naar kijkt tijdens het invullen van de RISC geeft het volgende aan: *“Een deel voor de leefwereld van de cliënt, dus dat je de cliënt ook beter leert kennen. Anderzijds ook wel om bepaalde risico's uit te sluiten van hé het verspreiden van foto's of op welke sociale media ben*

je dan actief uhm... ik werkte in een wijk en je had daar allemaal jongeren die hoorde bij een jeugdbende en hadden allemaal dezelfde e-mailadres met een bepaalde code".

De toezichthouders die niet regelmatig in gesprek gaan over sociale media, bespreken dit wel als het delict is gerelateerd aan sociale media. Zij geven aan dat ze het belangrijk vinden om het onlinegedrag mee te nemen, maar vinden hierbij dat het relevant moet blijven voor de reclassering. Een toezichthouder (R9) geeft het volgende aan: *"Ik denk heel belangrijk. Kijk nu vraag ik er één of twee keer naar ergens in het begin van het toezicht, maar daarna is het eigenlijk niet meer een terugkomend onderwerp tot dat er een aanleiding voor is. [...] Kijk weet je van iemand tijdens het tweede gesprek dat die misbruik maakt van zijn sociale media, dan blijf je het bespreken. Ik denk als je er methodisch mee aan het werk bent dan heb je er zelf ook wat aan".*

Drie van de ondervraagde toezichthouders hebben nooit eerder stil gestaan bij het onderwerp sociale media en hebben er daarom ook nog nooit bewust naar gevraagd. Zij geven alle drie aan dat zij zich nog niet heel bewust zijn van de risico's van sociale media en in hoeverre het meenemen van het gedrag op sociale media kan bijdragen aan het reclasseringstraject.

Een toezichthouder (R2) geeft het volgende aan: *"Uhm... al zou ik het gedrag op sociale media bijhouden en ik zie een risico dan neem ik het heel serieus. [...] Al vraag ik mij af of de risico's echt ga zien, dus in hoeverre is het relevant en hoe bepaal ik dat".* Een andere toezichthouder vindt het juist heel belangrijk om sociale media aandacht te geven tijdens het reclasseringstraject en geeft het volgende aan: *"Ik denk vooral het bespreekbaar maken van sociale media, want het wordt echt heel snel onderschat. [...] Zeker met de jeugd nu zeg maar. Ze ontlenden hun hele identiteit aan hoe ze op sociale media overkomen uh... daardoor is het wel heel belangrijk om te weten hoe iemand zichzelf profileert. Ik denk dat dat wel heel belangrijk is. Ook dingen die gezegd worden heen en weer en de groepsdruk vanuit sociale media dat gaat niet meer op straat, waarbij één iemand wordt uitgedaagd. Dat gaat allemaal via sociale media en dat gaat zo snel".*

6. CONCLUSIE ONDERZOEKSRÉSULTATEN

In dit hoofdstuk wordt de onderzoeksvraag beantwoord. Dit wordt gedaan aan de hand van de conclusies op basis van de drie deelvragen. Deze zijn in het voorgaande hoofdstuk behandeld. Het doel van dit onderzoek is om in kaart te brengen hoe toezichthouders binnen de reclassering in Rotterdam omgaan met het gedrag op sociale media van hun cliënten tijdens het reclasseringstraject. Door interviews af te nemen met in totaal 11 toezichthouders is gekeken naar hun ervaring met het gedrag op sociale media van hun cliënten en hoe zij daarmee omgaan tijdens het houden van toezicht.

6.1 CONCLUSIE DEELVRAAG 1.

In het theoretisch kader is aangegeven dat de doelgroep jongvolwassenen een belangrijke doelgroep is voor Reclassering Nederland. In het dagelijks leven van jongvolwassenen speelt sociale media een grote rol. Uit de cijfers van het CBS blijkt dat in 2017 85% van de personen vanaf 12 jaar actief zijn op sociale media (CBS, 2019). Uit de geanalyseerde interviews blijkt dat een groot deel van de toezichthouders het onderwerp sociale media bespreken, zolang het relevant blijft of als er een aanleiding voor is om dit te bespreken. Een aantal toezichthouders hebben nog te weinig kennis over de rol van sociale media.

Uit de 11 geanalyseerde interviews blijkt dat de meeste toezichthouders niet regelmatig vraagt naar het gedrag op sociale media tijdens het toezicht, tenzij daar een directe aanleiding voor is. Er zijn een aantal toezichthouders die dit onderwerp wel regelmatig bespreken met hun jongvolwassen cliënten. Toezichthouders die het onderwerp regelmatig bespreken, vinden het niet lastig om vragen te stellen over het gedrag op sociale media. De toezichthouders die het onderwerp sociale media bewust en regelmatig blijven bespreken, volgen sommige cliënten ook op sociale media en zoeken cliënten regelmatig op. Daarnaast geven zij aan dat zij zich bewust zijn van de rol van sociale media onder de doelgroep jongvolwassenen. Hierdoor kiezen zij er bewust voor om dit onderwerp regelmatig te bespreken tijdens de contactmomenten. Daarnaast vinden de toezichthouders die regelmatig in gesprek gaan over sociale media uitingen, dat zij voldoende kennis hebben van onderwerpen zoals sociale media, straatcultuur en online delinquent gedrag. Zij vinden het ook belangrijk om hun kennis bij te houden.

Alle toezichthouders geven aan dat zij het gedrag van cliënten op sociale media met ze bespreken als het delict hieraan is gerelateerd. Tijdens het invullen van de RISC wordt er door de meeste toezichthouders niet gekeken naar het onlinegedrag van cliënten. De opdrachtgever verwacht van de toezichthouders dat zij vaker in gesprek gaan met hun cliënten over het gedrag op sociale media. In het theoretisch kader is aangegeven dat gedrag het best te voorspellen is door aan mensen te vragen of zij van plan zijn om dat gedrag te vertonen volgens het Beredeneerd Gedrag Model. Uit de geanalyseerde interviews komt naar voren dat de toezichthouders die in gesprek gaan, ook de intentie hebben om meer te weten willen komen over het gedrag op sociale media. Volgens dit model wordt de intentie van gedrag bepaald door de attitude van een persoon, opvattingen van anderen die bestaat uit de subjectieve norm en waargenomen gedragscontrole. De toezichthouders die in gesprek gaan over sociale media doen dit, omdat zij nieuwsgierig zijn naar bepaald gedrag van cliënten op sociale media vandaan komt. Zij willen begrijpen wat iemand probeert uit te stralen naar anderen en willen daarover in gesprek gaan. Het valt op dat de toezichthouders die in gesprek gaan over sociale media, niet alleen kijken of er een risico aanwezig is, maar ook proberen aan te sluiten bij de leefwereld van een cliënt.

Uit onderzoek blijkt dat jongeren uit de straatcultuur sociale media gebruiken als effectief middel om anderen te bedreigen of provoceren. In het theoretisch kader is aangegeven dat de performance van straatcultuur op verschillende manieren kan plaatsvinden op sociale media. Binnen deze straatcultuur laten jongeren zien dat zij geld hebben door bijvoorbeeld foto's van stapels geld, merkkleding en drank op sociale media te plaatsen. Op deze manier bewijzen jongeren dat zij veel geld kunnen uitgeven (van den Broek, 2013). Uit de geanalyseerde interviews blijkt dat toezichthouders regelmatig de WhatsApp statussen bekijken van hun cliënten. Zij geven aan dat zij wel eens foto's zien van dure auto's, stapels geld of wapens. Op momenten dat toezichthouders opvallende foto's zien op WhatsApp, dan gaan zij daarover in gesprek met de cliënt. Wetenschappelijke studies besteden steeds meer aandacht aan vormen van geweld die zich online lijken af te spelen. Tot op heden is er weinig wetenschappelijk onderzoek naar de relatie tussen sociale media en geweld, dus hier is in het vervolg verder onderzoek naar nodig.

6.2 CONCLUSIE DEELVRAAG 2

Uit de 11 geanalyseerde interviews komt naar voren dat er meer aandacht moet komen bij de reclassering voor het bespreken van sociale media.

Als eerst is aan de respondenten gevraagd waar zij tegen aanlopen bij het verkrijgen van informatie over het gedrag op sociale media van hun cliënten. Vervolgens is de vraag gesteld wat zij nodig hebben om het onlinegedrag te gebruiken tijdens het reclasseringstraject. Aan de toezichthouders die al in gesprek gaan over het onderwerp sociale media is gevraagd wat zij nog extra nodig hebben om dit onderwerp meer aandacht te geven. In het theoretisch kader is beschreven dat volgens het privacyreglement van Reclassering Nederland het verzamelen van informatie via nep sociale media-accounts niet is toegestaan. Toezichthouders mogen geen informatie verzamelen over cliënten via sociale media. Uit de geanalyseerde interviews blijkt dat toezichthouders meer duidelijkheid nodig hebben over het privacyreglement. Op dit moment geven drie toezichthouders aan dat zij gebruik maken van nepaccounts. Zij geven aan dat zij regelmatig cliënten opzoeken en volgen op sociale media. Zij vragen zich af wat er wel of niet gedaan mag worden op het gebied van privacyreglement. De toezichthouders die niet regelmatig in gesprek gaan over het onderwerp sociale media sluiten zich hierbij aan. Op dit moment is er veel onduidelijk op het gebied van privacy, zo blijkt uit de geanalyseerde interviews.

In het theoretisch kader is ook beschreven dat de Self-determination Theory onderscheidt maakt tussen intrinsieke en extrinsieke motivatie. Volgens Deci & Ryan (2002) kan de intrinsieke motivatie verhoogd worden door drie psychologische basisbehoeften: autonomie, verbondenheid en competentie. De theorie beschrijft dat mensen behoefte hebben aan competentie en zich bekwaam en vol vertrouwen willen voelen. Uit de geanalyseerde interviews blijkt dat het onderwerp sociale media nieuw is voor een aantal toezichthouders. Zij geven aan dat zij meer informatie en kennis nodig hebben over dit onderwerp. Zij geven aan dat zij bepaalde handvatten nodig hebben om dit onderwerp te kunnen bespreken. Zij vragen zich af waar zij op moeten letten en wat de risico's kunnen zijn van sociale media. De toezichthouders hebben behoefte aan meer informatie en kennis over sociale media en de mogelijke risico's die aanwezig kunnen zijn bij hun doelgroep. Als laatst geven de toezichthouders aan dat zij geen training of cursus hebben gevolgd over het gebruik van sociale media. Op basis van de geanalyseerde interviews kan gesteld worden dat er nog niet veel aandacht voor het onderwerp sociale media is bij de reclassering. Twee toezichthouders met een specialisme geven aan dat zij het wel onderling bespreken met collega's, maar alleen als er een bepaalde casus heeft afgespeeld. Zij geven aan dat er tijdens overleggen of casuïstiek geen aandacht aan wordt gegeven. Het onderwerp komt wel ter sprake als bijvoorbeeld iemand zelf een casus inbrengt die te maken heeft met sociale media. De wens van deze toezichthouders is om kennis over sociale media te bij te houden.

6.3 CONCLUSIE DEELVRAAG 3

Uit de geanalyseerde interviews blijkt dat de meeste toezichthouders het belangrijk vinden om aandacht te geven aan het gedrag van cliënten op sociale media. De toezichthouders die regelmatig in gesprek gaan geven aan dat zij het heel belangrijk vinden om sociale media te bespreken met hun jongvolwassen cliënten. Zij geven allemaal aan dat zij sociale media zien als de leefwereld van jongeren. Volgens hen speelt sociale media een belangrijk rol bij de jongvolwassenen. Zij benoemen voorbeelden van hun eigen cliënten die actief zijn op sociale media. Zij geven aan dat zij zelf ook tijdens contactmomenten zien dat cliënten gebruik maken van sociale media platformen zoals Instagram, Snapchat en Tiktok. De toezichthouders die werken met jongeren uit de drillrap bekijken de filmpjes en muziek van hun cliënten en gaan daarover in gesprek. Zij geven aan dat zij het belangrijk vinden om te weten hoe hun cliënten zich online profileren.

Uit de geanalyseerde interviews blijkt dat de meeste toezichthouders het onderwerp sociale media bespreken als er een directe aanleiding is om het gedrag op sociale media te bespreken. Zij geven aan dat zij het belangrijk vinden dat er meer aandacht komt voor dit onderwerp. Zij bespreken het onderwerp doorgaans maar één keer als er een directe aanleiding is geweest, en komen er vervolgens niet meer op terug. Daarnaast is in de vorige deelvraag toegelicht dat een aantal toezichthouders nog te weinig weten over het onderwerp sociale media en de risico's die er kunnen zijn. Hierdoor vinden zij het niet belangrijk om dit onderwerp meer aandacht te geven tijdens de contactmomenten. Volgens het Beredeneerd Gedrag Model is gedrag het best te voorspellen door aan mensen te vragen of zij daadwerkelijk van plan zijn om dat gedrag uit te voeren. Als iemand een positieve houding heeft over een bepaald gedrag dan is de kans ook groter dat iemand bepaald gedrag gaat uitvoeren. Uit de gehouden interviews blijkt dat drie toezichthouders nog niet van plan zijn om het gedrag op sociale media te bespreken, omdat zij het nut nog niet goed begrijpen en kennis nodig hebben over sociale media en de mogelijke gevolgen voor de cliënten.

In het theoretisch kader is aangegeven dat verschillende onderzoeken laten zien dat jongeren binnen de online straatcultuur delinquent gedrag laten zien (Roks, 2013; Roks, 2016; Roks & van den Broek, 2020; Roks & Van den Broek, 2017; Van den Broek, 2013). Jongeren kunnen hun sociale media-account gebruiken om status te krijgen door zich bijvoorbeeld gewelddadig te uiten. De toezichthouders die zich hiervan bewust zijn laten dit onderwerp regelmatig terug komen in de gesprekken. De toezichthouders die zich hier niet van bewust zijn en weinig kennis hebben over de online straatcultuur en sociale media vinden het op dit moment niet belangrijk om in gesprek te gaan over sociale media.

6.4 SLOTCONCLUSIE

In dit hoofdstuk wordt de hoofdvraag beantwoordt aan de hand van de conclusies op de deelvragen die in het voorgaande hoofdstuk zijn beantwoordt. De hoofdvraag luidt als volgt: 'Hoe gaan toezichthouders op dit moment om met het gedrag op sociale media van hun jongvolwassen cliënten tijdens het reclasseringstraject'?

Uit de geanalyseerde interviews blijkt dat op dit moment de meeste toezichthouders niet regelmatig in gesprek gaan over het gedrag van cliënten op sociale media. Er zijn een aantal toezichthouders die wel regelmatig in gesprek gaan over het gedrag op sociale media tijdens het reclasseringstraject. In totaal gaan vier toezichthouders regelmatig in gesprek over sociale media. Alle toezichthouders geven aan dat zij wel in gesprek gaan over sociale media als het delict is gerelateerd aan sociale media. In totaal hebben drie toezichthouders aangegeven dat zij nooit in gesprek gaan met hun cliënten over sociale media. De toezichthouders die niet regelmatig in gesprek gaan geven wel aan dat zij regelmatig de WhatsApp statussen bekijken van hun cliënten. Zij geven aan dat als zij opvallende foto's tegenkomen, zij dit wel bespreekbaar maken met hun cliënten. De toezichthouders die regelmatig in gesprek gaan over sociale media geven aan dat zij cliënten ook regelmatig online opzoeken. In totaal geven drie toezichthouders aan dat zij cliënten wel eens opzoeken. Er zijn toezichthouders die in hun caseload cliënten hebben in de drillrap. Zij geven aan dat ze regelmatig luisteren naar de muziek van hun cliënten de clips bekijken. Zij geven aan dat zij dit ook bespreekbaar maken met hun cliënten. Alle toezichthouders geven aan dat zij niet weten wat er wel en niet mogelijk is vanuit de privacywetgeving. Uit de geanalyseerde interviews blijkt verder dat er vanuit de organisatie weinig aandacht wordt gegeven aan het onderwerp sociale media. De gesproken toezichthouders geven aan dat zij nooit eerder een cursus hebben gevolgd over sociale media. Volgens de respondenten wordt er tijdens overleggen en casuïstiek ook geen aandacht aan gegeven. De toezichthouders die op dit moment bewust in gesprek gaan over sociale media geven aan dat zij dit een belangrijk onderwerp vinden. Volgens hen speelt sociale media een grote rol en moet dit meer aandacht krijgen binnen het reclasseringswerk. De toezichthouders die alleen in gesprek gaan als het relevant is of als het delict gerelateerd is, vinden het ook belangrijk. Zij geven wel aan dat zij graag meer handvatten krijgen, zodat zij daar mee kunnen omgaan, bijvoorbeeld in de vorm van een training of cursus over sociale media en de mogelijke gevolgen. Een aantal toezichthouders gaat nooit in gesprek over sociale media en vindt dit op dit moment ook niet belangrijk. Zij geven aan dat zij nooit eerder stil hebben gestaan bij dit onderwerp. Deze groep vraagt zich af in hoeverre er risico's zijn, wat de risico's zijn, en hoe zij deze kunnen signaleren.

7.DISCUSSIE

Gedurende de interviews merkte ik op dat toezichthouders die al aandacht geven aan het onderwerp sociale media erg enthousiast waren over, en graag wilden deelnemen aan dit onderzoek. Het betrof jongere toezichthouders die ervaring hebben met sociale media en zich bewust zijn van de mogelijke gevolgen. Deze groep vindt het belangrijk om interesse te tonen in de belevingswereld van de cliënt.

De toezichthouders die minder bewust zijn van de rol van sociale media in het leven van jongvolwassenen, de online straatcultuur en de mogelijke gevolgen, waren minder betrokken bij het interview en hadden kortere antwoorden op de vragen. De interviews met deze toezichthouders waren daarom ook korter, omdat zij nog niet veel konden vertellen over dit onderwerp. Aan dit onderzoek hebben voornamelijk toezichthouders onder de leeftijd van 35 jaar deelgenomen. Eerder had de opdrachtgever aangegeven dat bijvoorbeeld een toezichthouder van een oudere leeftijd misschien niet snel in gesprek gaat over sociale media met cliënten. Hier dient men rekening mee te houden in het vervolgonderzoek.

Uit de geanalyseerde interviews blijkt dat toezichthouders die zich niet bewust zijn van sociale media en online delinquente gedragingen, een hogere leeftijd hebben in vergelijking met de andere toezichthouders. Dit geldt echter niet voor alle oudere toezichthouders die gesproken zijn. De steekproef binnen dit onderzoek bestaat niet uit mensen met verschillende kenmerken en dit zorgt voor een lage populatievaliditeit. Er zijn vier respondenten geïnterviewd met een leeftijd van boven de 35 jaar oud. Daarnaast kwam de onderzoeker er tijdens het interviewen achter dat drie toezichthouders een specialisme hebben met een specifieke doelgroep. Deze toezichthouders bespreken regelmatig het gedrag op sociale media met hun cliënten. Als de onderzoeker hier rekening mee had gehouden, waren de uitkomsten van de interviews misschien anders geweest. Binnen de reclassering zijn er toezichthouders met verschillende specialismes zoals radicalisering, elektrische monitoring en cliënten met een PIJ maatregel. Bij het werven van toezichthouders is er geen rekening gehouden met de verschillende specialismes. Daarnaast zijn de verschillende teams verdeeld in de verschillende gebieden in Rotterdam. De grootte van een team is afhankelijk van hoe groot het gebied is. De onderzoeker heeft in totaal 11 toezichthouders geïnterviewd uit Rotterdam. Een steekproef van 11 personen is te klein om de resultaten van dit onderzoek te kunnen generaliseren tot de gehele groep toezichthouders in Rotterdam.

Tijdens het interviewen werd ervan uitgegaan dat iedere toezichthouder tijdens het reclasseringstraject een RISC invult. In het verkennend onderzoek van de reclassering is aangegeven dat zij verder gaan uitzoeken wat er nodig is om de online leefwereld onderdeel te kunnen maken van de RISC. Om deze reden is tijdens het interviewen gevraagd of toezichthouders bij het invullen van de RISC kijken naar het gedrag op sociale media. Uit de geanalyseerde interviews blijkt dat de helft van de toezichthouders geen RISC invult. Dit had de onderzoeker niet verwacht. Toezichthouders die geen RISC invullen geven aan dat zij nooit hebben geleerd dat, en hoe, zij een RISC moeten invullen. Hierdoor kon de onderzoeker niet doorvragen of een toezichthouder tijdens het invullen van een RISC kijkt naar het onlinegedrag. Binnen de reclassering zijn er ook adviseurs werkzaam, en adviseurs vullen altijd een RISC in, omdat zij advies geven aan bijvoorbeeld rechtbanken. Als de onderzoeker ook adviseurs had geïnterviewd had het onderzoek andere resultaten kunnen opleveren. Bij deze groep had de onderzoeker wel kunnen navragen of adviseurs kijken naar het gedrag op sociale media bij het invullen van een RISC.

Voor dit onderzoek zijn alleen toezichthouders geïnterviewd. In de praktijk zijn cliënten natuurlijk ook betrokken bij dit onderwerp, omdat het om de online gedragingen gaat van de cliënten. In de toekomst zouden gesprekken met cliënten ook belangrijke informatie kunnen opleveren voor dit onderzoek. Nu is alleen de visie van toezichthouders gebruikt. De kwaliteit van dit onderzoek had verhoogd kunnen worden door meer respondenten te interviewen, zoals adviseurs of cliënten. Tijdens de introductie heeft de onderzoeker aangegeven dat er een verkennend onderzoek heeft plaatsgevonden binnen de reclassering. De toezichthouders zijn op deze manier op de hoogte gebracht van de wens van de organisatie. Dit kan gezorgd hebben voor sociaal wenselijke antwoorden.

Er is nog te weinig wetenschappelijk onderzoek naar de relatie tussen sociale media en geweld. In het vervolg is het belangrijk om dit nog verder te onderzoeken. Toezichthouders die niet over sociale media in gesprek gaan, vragen zich af in hoeverre er risico's aanwezig zijn en hoe zij deze risico's kunnen signaleren. Zij vinden het belangrijk om te weten waar zij op moeten letten als zij in gesprek moeten gaan over het gedrag op sociale media. In het vervolg kan verder onderzocht worden in hoeverre het gedrag op sociale media van jongeren samenhangt met geweld. Om daar meer inzicht in te krijgen zou de reclassering tijdens een vervolgonderzoek in gesprek kunnen gaan met hun eigen cliënten, door ook hen ook onderdeel te maken van het onderzoek. Dit onderzoek geeft nog geen inzicht of het structureel in gesprek gaan met cliënten over het gedrag op sociale media kan bijdragen aan het reclasseringstraject. Dit omdat er op dit moment geen vast werkwijze is om het gedrag op sociale media bespreekbaar te maken. Wel geeft dit onderzoek inzicht in hoe toezichthouders op dit moment omgaan met dit onderwerp tijdens het houden van toezicht.

8.AANBEVELINGEN

In dit hoofdstuk wordt er een beschrijving gegeven van de aanbevelingen. De aanbevelingen komen voort uit de conclusies en kunnen geïmplementeerd worden in de praktijk. De aanbevelingen dienen als advies aan de opdrachtgever.

Aanbeveling 1: Duidelijke informatie over het privacyreglement.

Uit de geanalyseerde interviews blijkt dat er onvoldoende kennis aanwezig is onder toezichthouders over de privacywetgeving. In totaal geven 11 respondenten aan dat zij niet weten wat mogelijk is als het gaat om het gebruik van online-informatie. Toezichthouders die het online gedrag van cliënten regelmatig met hen bespreken, geven aan dat zij hun cliënten ook online opzoeken en volgen. Sommige toezichthouders maken gebruik van nep-accounts, wat niet is toegestaan.

De eerste aanbeveling vraagt om meer duidelijkheid over het privacyreglement voor de toezichthouders. Daarnaast dient gecommuniceerd te worden dat het niet is toegestaan om gebruik te maken van nep-accounts voor het raadplegen van sociale media. Op dit moment is er onvoldoende kennis aanwezig is over het verzamelen van online-informatie, waardoor er soms niet wordt gewerkt binnen de kaders van de privacy wetgeving.

Aanbeveling 2: Ontwikkelen trainingsaanbod.

Daarbij valt te denken aan de volgende onderwerpen:

- Kennis van sociale media en online straatcultuur.
- Informatie over het gebruik van sociale media en de mogelijke risico's.

Uit de cijfers van het CBS blijkt dat mensen steeds meer gebruik maken van sociale media en dat het gebruik is toegenomen ten opzichte van de afgelopen jaren. Uit onderzoek van het CBS blijkt ook dat van de verschillende leeftijdsgroepen jongvolwassenen de meeste tijd aan sociale media besteden (Centraal Bureau voor de Statistiek, 2018).

De groep toezichthouders die regelmatig in gesprek gaat met cliënten over sociale media vindt het daarom belangrijk dat er meer aandacht komt voor de online leefwereld van cliënten vanuit de reclassering. Tijdens de interviews is gevraagd of de toezichthouders denken dat zij genoeg kennis hebben van sociale media, de verschillende platformen en online straatcultuur. Diegenen die vinden dat zij genoeg kennis bezitten over het onderwerp, spreken de wens uit deze kennis goed bij te houden via trainingen of workshops. Voor de toezichthouders die weinig tot geen kennis hebben van sociale media is bewustwording belangrijk.

Uit de literatuur blijkt dat een toezichthouder op een toegankelijke manier moet kunnen werken met een jongvolwassen cliënt. Er wordt verwacht dat een toezichthouder ook kennis heeft over de maatschappelijke en culturele ontwikkelingen die relevant zijn voor jongvolwassenen. Uit de geanalyseerde interviews blijkt dat sociale media op dit moment niet genoeg aandacht krijgt binnen Reclassering Nederland. Verder komt uit de gesprekken naar voren dat er geen aandacht is voor het onderwerp sociale media op de afdeling en in teamoverleggen. Volgens het Beredeneerd Gedrag Model wordt de intentie van gedrag bepaald door attitude, subjectieve normen en waargenomen gedragscontrole. De toezichthouders die niet in gesprek gaan en op dit moment nog niet van plan zijn om in gesprek te gaan over sociale media, vragen zich af in hoeverre het mogelijk is om sociale media aandacht te geven binnen het reclasseringstraject. Zij hebben meer kennis nodig over het gebruik van sociale media en de risico's die kunnen ontstaan op sociale media. Hierdoor hebben zij op dit moment geen positieve houding tegenover dit gedrag. Om dit te kunnen veranderen is het belangrijk dat er informatiebijeenkomsten, trainingen of cursussen worden georganiseerd. Daarbij is het belangrijk dat toezichthouders kennis krijgen over de verschillende sociale media platformen en hoe deze gebruikt kunnen worden door jongeren. Het is belangrijk om uit te leggen dat jongeren zich vaker online profileren en dat conflicten steeds vaker online beginnen en offline hun beslag krijgen. Daarnaast is het ook belangrijk dat duidelijk wordt voor de toezichthouders dat zij beter kunnen aansluiten bij de belevingswereld van cliënten wanneer zij beter op de hoogte zijn van het gedrag op sociale media.

Aanbeveling 3: Informatie verstrekken over het gebruik van de RISC en een standaard RISC training implementeren

Zoals in het theoretisch kader omschreven wordt er sinds 2021 van toezichthouders verwacht dat zij inhoudelijke adviezen opstellen. Dit betekent dat toezichthouders gebruik moeten maken van de RISC. Door een RISC in te vullen worden op een structurele manier de risico- en beschermende factoren in kaart gebracht. Uit de geanalyseerde interviews blijkt dat sommige toezichthouders nog nooit een RISC hebben ingevuld. Zij geven aan dat zij dat niet hebben geleerd en dat het ook nooit van hen is gevraagd.

Uit het theoretisch kader blijkt dat de RISC een belangrijk onderdeel is van het reclasseringswerk. Reclassering Nederland voert toezicht uit en geeft adviezen aan rechters, officieren van justitie en gevangenisdirecteuren. Reclassering Nederland draagt bij aan een veilige samenleving door criminaliteit te voorkomen en terugdringen van recidive. Uit de geanalyseerde interviews valt op dat niet iedere toezichthouder weet hoe een RISC wordt gebruikt. Het advies naar aanleiding van dit onderzoek is om in kaart te brengen hoeveel toezichthouders onbekend zijn met het gebruik van de RISC. De organisatie dient ook na te gaan waarom dit zo is. Vervolgens kunnen er gerichte trainingen gegeven worden om ervoor te zorgen dat alle toezichthouders bekend zijn met de RISC, en deze ook op een professionele wijze kunnen inzetten.

Aanbeveling 4: Ontwikkelen van een handelingskader voor toezichthouders

De wens van de opdrachtgever is om het gedrag van cliënten op sociale media meer aandacht te geven binnen de organisatie. De wens is dat toezichthouders ook actief in gesprek gaan over het gedrag op sociale media met hun cliënten. Op dit moment wordt het onderwerp sociale media niet op een structurele manier besproken met cliënten. Uit de geanalyseerde interviews komt naar voren dat het voor een aantal toezichthouders nog erg onduidelijk is hoe zij moeten omgaan met sociale media tijdens hun gesprekken met cliënten. Zij vragen zich af waar zij op moeten letten en wat de mogelijke gevolgen kunnen zijn. Zij geven aan dat zij bepaalde handvatten nodig hebben om dit onderwerp meer aandacht te geven.

Op basis van bovenstaande is het advies om een handelingskader te ontwikkelen dat aansluit bij het privacyreglement van de reclassering. Toezichthouders hebben er baat bij om te weten wat er mogelijk is binnen het privacyreglement met betrekking tot sociale media. De toezichthouders die online informatie over hun cliënten opzoeken doen dit omdat zij vinden dat informatie over het gedrag van cliënten op sociale media relevant is voor hun werk. Volgens Deci & Ryan (2002) kan de intrinsieke motivatie verhoogd worden door drie psychologische basisbehoeften: autonomie, verbondenheid en competentie.

Toezichthouders die geen gebruik maken van sociale media hebben meer kennis nodig over sociale media, online straatcultuur en de mogelijke risico's. Volgens de Self-Determination-Theory hebben mensen behoefte aan competentie en willen zich bekwaam en vol vertrouwen voelen. Toezichthouders die sociale media geen plek hebben gegeven in hun werkzaamheden willen graag weten hoe zij dit het beste kunnen doen. Daarnaast vragen zij zich af hoe zij kunnen bepalen dat er sprake is van een risico en hoe zij het beste kunnen handelen als zij het onderwerp sociale media bespreken. Zij hebben behoefte aan bepaalde handvatten, zodat zij beter in gesprek kunnen gedaan over het gedrag op sociale media.

Aanbeveling 5: Vervolgonderzoek

Uit de literatuur blijkt dat het gebruik van sociale media de afgelopen jaren is gestegen en met name onder jongvolwassenen. Er is nog weinig wetenschappelijk onderzoek gedaan naar de relatie tussen sociale media en geweld. Het is belangrijk om te onderzoeken in hoeverre het gedrag op sociale media van jongeren samenhangt met geweld, met het oog op preventie. Om meer inzicht te krijgen in deze relatie is het advies om naast toezichthouders, ook het gesprek aan te gaan met cliënten van de reclassering. Dit onderzoek geeft geen antwoord op de vraag of het methodisch in gesprek gaan over sociale media tijdens het reclasseringstoezicht de kans op recidive kan verlagen. Het is daarom belangrijk om verder onderzoek te doen naar dit onderwerp binnen de organisatie.

9. LITERATUURLIJST

- Baarda, B., Bakker, E., Boullart, A., Fischer, T., Julsing, M., Peters, V., & Van der Velden, T. (2018). *Basisboek kwalitatief onderzoek: Handleiding voor het opzetten en uitvoeren van kwalitatief onderzoek*. Noordhoff Uitgevers.
- Brug, J., Assema, P., Lechner, L. (2017). *Gezondheidsvoorlichting en gedragsverandering* (9e druk). Assen: Koninklijke Van Gorcum BV.
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2018, 17 mei). *Jongvolwassenen vaker verslaafd aan sociale media*. Geraadpleegd op 25 september 2022, van Centraal Bureau voor de Statistiek: <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2018/20/jongvolwassenen-vaker-verslaafd-aan-sociale-media>
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2015, 20 november). *Jongeren over sociale media*. Geraadpleegd op 6 juni 2022, van Centraal Bureau voor de Statistiek: <https://www.cbs.nl/nlnl/achtergrond/2015/47/jongeren-over-sociale-media>
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2018, mei 17). *Jongvolwassenen vaker verslaafd aan sociale media*. Geraadpleegd op 7 juni 2022, van Centraal Bureau voor de Statistiek: <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2018/20/jongvolwassenen-vaker-verslaafd-aan-sociale-media>
- Coosto. (2022). *Social media gebruik in 2022: cijfers & statistieken*. Geraadpleegd op 25 september 2022, van Coosto: <https://www.coosto.com/nl/blogs/social-media-gebruik-2022-cijfers-statistieken>
- Dijk, J. van & Huisman, W. (2016). *Actuele criminologie* (1ste editie). Sdu.
- Encyclo. (2022). *Empathie definities*. Geraadpleegd op 15 november 2022, van Encyclo: <https://www.encyclo.nl/begrip/empathie#:~:text=Empathie%20is%20het%20vermogen%20van,de%20situatie%20van%20de%20ander.>
- Hamdiui, T., & van den Broek, J. (2019). Online Jongerenwerk: Werken in de online leefwereld van jongeren. Geraadpleegd op 5 juni 2022 van <https://www.nji.nl/publicaties/online-jongerenwerk-werken-in-de-online-leefwereld-van-jongeren>
- Lauger, T. R., & Densley, J. A. (2017). Broadcasting Badness: Violence, Identity, and Performance in the Online Gang Rap Scene. *Justice Quarterly*, 35(5), 816–841. <https://doi.org/10.1080/07418825.2017.1341542>

- Nederlands Jeugdinstituut. (2022, 27 mei). *Cijfers over delinquentie*.
Geraadpleegd op 12 september 2022, van <https://www.nji.nl/cijfers/delinquentie>
- Newcom Research & Consultancy Onderzoeksbureau (2022, 11 april). *Social media onderzoek 2022*. Geraadpleegd op 25 september 2022, van
<https://www.newcom.nl/social-media-onderzoek-2022/>
- Przybylski, A. K., Murayama, K., DeHaan, C. R., & Gladwell, V. (2013). Motivational, emotional, and behavioral correlates of fear of missing out. *Computers in Human Behavior*, 29(4), 1841–1848. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2013.02.014>
- Reclassering Nederland. (2022). *Over de reclassering*. Geraadpleegd op 24 april 2022, van
Reclassering Nederland: <https://www.reclassering.nl/over-de-reclassering/wat-wij-doen/risc>
- Reclassering Nederland. (2022). *Advies van de reclassering*. Geraadpleegd op 26 september
2022, van <https://www.reclassering.nl/ik-moet-naar-de-reclassering/advies-van-de-reclassering>
- Reclassering Nederland. (2022). *Afspraak bij toezicht*. Geraadpleegd op 26 september 2022,
van <https://www.reclassering.nl/ik-moet-naar-de-reclassering/ik-sta-onder-toezicht/afspraken-is-afspraken>
- Reclassering Nederland. (2022). *Jongvolwassenen*. Geraadpleegd op 24 april 2022, van
<https://www.reclassering.nl/over-de-reclassering/wat-wij-doen/aanpak-jongvolwassenen>
- Reclassering Nederland. (2022). *Missie en visie*. Geraadpleegd op 24 april 2022, van
<https://www.reclassering.nl/over-de-reclassering/missie-en-visie>
- Reclassering Nederland. (2022). *Privacy*. Geraadpleegd op 26 september 2022, van
<https://www.reclassering.nl/ik-moet-naar-de-reclassering/privacy>
- Reclassering Nederland. (2022). *RISC risicotaxatie-instrument*. Geraadpleegd op 25
september 2022, van <https://www.reclassering.nl/actueel/verhalen/risc-helpt-bij-gestructureerd-denken-over-risico-s>
- Reclassering Nederland. (2022). <https://www.reclassering.nl/>. Geraadpleegd op 24 april
2022, van <https://www.reclassering.nl/>

- Rocks, R. A., & van den Broek, J. (2017). #HOUHETSTRAAT: straatcultuur op sociale media? *Tijdschrift over Cultuur en Criminaliteit*.
<https://doi.org/10.5553/TCC/221195072017007003003>
- Rocks, R. A., & van den Broek, J. B. A. (2020, december). CAPPEN VOOR CLOUT: Een verkennend onderzoek naar Rotterdamse jongeren , drill en geweld in het digitale tijdperk. *Erasmus Universiteit Rotterdam*.
- Van Beuningen, J., & Kloosterman, R. (2018, mei). *Opvattingen over sociale media*. Geraadpleegd op 20 april 2022, van CBS: <https://www.cbs.nl/nl-nl/achtergrond/2018/20/opvattingen-over-sociale-media>
- Van den Broek, J. B. A. (2021, 21 september). *Drillrap: "de soundtrack van het straatleven"*. Erasmus University Rotterdam. Geraadpleegd op 6 juni 2022, van <https://www.eur.nl/nieuws/drillrap-de-soundtrack-van-het-straatleven>
- Van den Broek, J. B. A. (2013, september). Van de straathoek naar Facebook. Een onderzoek naar het gebruik van social media door jongeren binnen de straatcultuur. *Erasmus Universiteit Rotterdam*.
- Van der Laan, A. M., Beerthuizen, M. G. C. J., & Boot, N. C. (2021). Monitor Jeugdcriminaliteit 2020: Ontwikkelingen in de jeugdcriminaliteit in de eerste en twee decennia van deze eeuw. *Wetenschappelijk Onderzoek- en documentatiecentrum Cahier 2021-9*.
- Vogelvang, B., Rutten, E., de Jong, B., & van den Braak, J. (2012, november). *Handreiking Adolescentenreclassering*. Geraadpleegd op 28 september 2022, van Jeugdzorg Nederland: <https://www.jeugdzorgnederland.nl/wp-content/uploads/2017/03/Handreiking-Adolescentenreclassering.pdf>
- Vries, D. A., de (2014). Social media and online self-presentation: Effects on how we see ourselves and our bodies. Universiteit van Amsterdam, Amsterdam. https://pure.uva.nl/ws/files/2056866/142220_08.pdf
- Weerman, F., Roks, R., van den Broek, J., & Willink, J. (2022, 21 september). 'Het is een probleem, maar niet voor mij'. *Erasmus Universiteit Rotterdam*.
- Whiting, A., & Williams, D. (2013). Why people use social media: a uses and gratifications approach. *Qualitative Market Research: An International Journal*, 16(4), 362–369.
<https://doi.org/10.1108/qmr-06-2013-0041>

Zimbardo, P., Johnson, R., McCann, V. (2017). *Psychologie een inleiding (8^e editie)*. Amsterdam: Pearson Benelux.

BIJLAGE 1. SEMIGESTRUCTUREERDE INTERVIEWS

Interview	Duur: max 50 minuten De Interviews zijn allemaal fysiek uitgevoerd op kantoor bij Reclassering Nederland.
Deelvraag 1:	Wat doen toezichthouders op dit moment om de online gedragingen van cliënten aandacht te kunnen geven in hun gesprekken tijdens het reclasseringstraject?
Deelvraag 2:	Wat hebben de toezichthouders nodig om de online gedragingen op sociale media mee te kunnen nemen tijdens het reclasseringscontact.
Deelvraag 3:	3. In hoeverre hebben toezichthouders het idee dat zicht op de online gedragingen van hun cliënten kan bijdragen aan het reclasseringstraject.
Topic	Rol Toezichthouder
Interviewvragen	- Hoe ziet het reclasseringstraject eruit? - Welke onderwerpen bespreek jij tijdens het reclasseringstraject met je cliënten? - Maak je gebruik van de RISC? Waarom wel of niet? - Kijk je naar het online gedrag bij het invullen van de RISC? - Hoe ziet het reclasseringstraject eruit? - Hoe vaak zijn er contactmomenten?
Topic	Sociale media als gespreksonderwerp
Interviewvragen	- Is het gebruik van sociale media een gespreksonderwerp tijdens jouw contactmomenten met je cliënten? - Waarom is het wel/niet een onderwerp tijdens de contactmomenten? - Hoe maak je dit onderwerp bespreekbaar met je cliënten?

	-Bespreek je dit onderwerp als er een aanleiding voor is of als het relevant kan zijn voor je toezicht? -Waarom wel of waarom niet?
Topic	Gebruik maken van online informatie.
Interviewvragen	-Maak je gebruik van online informatie tijdens het reclasseringstraject? -Maak je gebruik van nep account op sociale media om cliënten op te zoeken of volgen? -Bekijk je de WhatsApp foto's statussen van cliënten en ga je daarover in gesprek als je wat opvallends tegenkomt? -Is het voor jou duidelijk wat er volgens het privacyreglement wel en niet mag?
Topic	Ervaringen en kennis met online criminaliteit
Interviewvragen	-Heb je ervaring met vormen van online criminaliteit -Denk je dat je genoeg kennis hebt van bijvoorbeeld online straatcultuur, online criminaliteit en de gevolgen van sociale media? -Wordt er al op een andere manier aandacht gegeven aan dit onderwerp binnen je team? Je kan denken aan overleggen/casus besprekingen/trainingen?
Topic	Obstakels in de praktijk bij het bespreken van het gedrag op sociale media.
Interviewvragen	-Waar loop je tegen aan bij het verkrijgen van informatie over het online gedrag? Wat maakt het lastig om dit onderwerp mee te nemen tijdens het reclasseringstraject? -Wat zou jou kunnen helpen of wat heb je nodig om het online gedrag mee te

	kunnen nemen tijdens het reclasseringstraject.
Topic	Wensen en behoeften met betrekking om het online gedrag wel te kunnen bespreken
Interviewvragen	-Wat zou jou kunnen helpen of wat heb je nodig om het online gedrag mee te kunnen nemen tijdens het reclasseringstraject.
Topic	Belang meenemen sociale media als onderwerp
Interviewvragen	-In hoeverre is het voor jou belangrijk om dit onderwerp te bespreken met je cliënten? - Wat vind jij ervan dat de Reclassering dit onderwerp op een structurele manier wil meenemen?

BIJLAGE 2. TOPICLIJST

Onderwerp	Subonderwerp	Vragen
Rol toezichthouder	Reclasseringstraject	-Hoe ziet her reclasseringstraject eruit?
		-Welke onderwerpen bespreek je tijdens het reclasseringstraject? -Hoe vaak zijn er contactmomenten met de cliënt?
	RISC	-Maakt je gebruik van de RISC tijdens het reclasseringstraject? -Welke onderwerpen worden meegenomen bij het invullen van de RISC? -Waarom maak je wel of geen gebruik van de RISC? Wordt er gekeken naar het onlinegedrag van cliënten bij het invullen van de RISC?
Sociale media	Definitie sociale media	-Wat versta jij onder de definitie sociale media?
	Contactmomenten	-Is het gebruik van sociale media een gespreksonderwerp tijdens reclasseringscontact? -Waarom is sociale media wel of geen gespreksonderwerp? -Hoe betrek je dit onderwerp tijdens het reclasseringscontract?
	Privacyreglement	-Maak je gebruik van online-informatie in het reclasseringswerk?

		-Op welke manier maak je gebruik van online informatie? -Loop je ergens tegen aan bij het verkrijgen van informatie over het onlinegedrag van cliënten? -Is het duidelijk wat er volgens het privacyreglement wel en niet mogelijk is?
Kennis en ervaringen	Sociale media Straatcultuur Online vormen criminaliteit Belang sociale media	-Denk je dat je genoeg kennis hebt van sociale media, straatcultuur en vormen van online criminaliteit? -Heb je ervaring met online vormen van criminaliteit? -In hoeverre vind je het belangrijk om de online gedragingen van cliënten te betrekken tijdens een reclasseringstraject -Waarom is dit wel/niet een belangrijk onderwerp voor jou?
Behoeftes, wensen en obstakels	Trainingen en cursussen	-Wordt er al op een andere manier aandacht gegeven aan dit onderwerp binnen de organisatie? -Wordt er tijdens overleggen of casuïstiek aandacht gegeven aan dit onderwerp? -Wat denk je dat je nodig hebt om het gedrag op sociale media te kunnen bespreken? -Wat zou voor jou een eerste stap kunnen zijn om dit onderwerp meer aandacht te kunnen geven?